

Jaarverslag 2007

Jaarverslag 2007

PON

Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant

maart 2008

© 2008 PON Instituut voor advies, onderzoek en ontwikkeling in Noord-Brabant.
Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het PON. Gehele of gedeeltelijke
overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.
Vermenigvuldiging en publicatie in een andere vorm dan dit rapport is slechts
toegestaan na schriftelijke toestemming van het PON.

PON
Postbus 90123
5000 LA Tilburg
Telefoon: (013) 535 15 35
Fax: (013) 535 81 69
E-mail: pon@ponbrabant.nl
Internet: www.ponbrabant.nl

Inhoud

Voorwoord	5
1 Inleiding	7
1.1 Positionering van het PON	7
1.2 Leeswijzer	7
2 Programmalijnen	8
2.1 Stad en Platteland	8
2.1.1 Leefbaarheid	8
2.1.2 Veiligheid	9
2.2 Participatie en Cultuur	9
2.2.1 Participatie	9
2.2.2 Cultuur	10
2.2.3 Jeugd	10
2.3 Zorg en Maatschappelijke Inzet	11
2.3.1 Wet Maatschappelijk Ondersteuning	11
2.3.2 Dementie	12
2.3.3 Mantelzorg	12
2.4 Bestuur en Informatie	12
Bijlage 1: Projectenoverzicht	15
Bijlage 2: PON-publicaties	46
Bijlage 3: Publicaties in samenwerking met derden	52
Bijlage 4: Artikelen	55
Bijlage 5: Lezingen en gespreksleiding	56
Bijlage 6: Bestuur en bureau	58
Bijlage 7: Overzicht van afkortingen	60

Voorwoord

Het blijft fascinerend om steeds opnieuw te kunnen constateren dat Heraclitus het bij het rechte eind had: *panta rhei*. De maatschappij blijft zoeken naar oplossingen voor steeds nieuwe problemen en ondertussen is een deel van die nieuwe problemen het gevolg van de oplossingen van gisteren. Dat patroon heeft alles te maken met de lastigheid dat oplossingen een verstilling in zich dragen. Zij zijn gebaseerd op een diagnose, die vanuit zijn aard altijd een versimpeling van de werkelijkheid is. En daarmee ook een model van de werkelijkheid. Niet de werkelijkheid zelf. Die is aanzienlijk complexer en daarmee ook weerbarstiger. En ingevoerd in die weerbarstige werkelijkheid, blijkt de oplossing zich heel anders te gedragen dan bedacht. Je zou het bijna kunnen voorspellen...

Het PON heeft zich in 2007 ten volle het waarheidsgehalte van bovenstaande gerealiseerd. In ons werkveld komen we er steeds meer achter dat maatschappelijke verandering ten goede niet in mallen past. Nog los van het feit dat goed (en fout) nogal relatief zijn. Het PON is steeds meer het instituut waar goed nagedacht wordt, voordat conclusies getrokken worden. Waar men zich realiseert dat kleine interventies soms heel grote gevolgen hebben. Waar pas duidelijk wordt wat de werkelijke waarde van een interventie is, wanneer ze is uitgetoet in de werkelijkheid. En waar ook duidelijkheid is dat het in die werkelijkheid om mensen gaat. Echte mensen, waarmee niet zomaar geëxperimenteerd kan worden. Het PON heeft zichzelf tot doel gesteld vragen te stellen over de maatschappij. Te meten waar de maatschappij staat. Antwoorden te formuleren. En die antwoorden eerst zelf uit te proberen.

Zelf heeft het PON ook een verandering ondergaan. De overheid raakt steeds meer verstrikt in haar eigen regelgeving. Landelijke regels, provinciale regels, lokale regels en Europese regels. Ze blijken allemaal niet zomaar verenigbaar. Het PON heeft in 2007 met zijn grootste opdrachtgever, de provincie Noord-Brabant, deze complexiteit het hoofd geboden. In nauwe samenwerking is een werkend antwoord gevonden op de vraag; hoe werken we samen in de toekomst, gegeven de complexiteit van regels en kaders. Waar we trots op zijn is, dat dat antwoord niet dominant gerelateerd is aan juridische of administratieve vragen, maar aan maatschappelijke vragen.

Het PON is een instituut dat voor de provincie Noord-Brabant vragen oproept en antwoorden genereert. In een verhouding die recht doet aan de tijdgeest van verantwoording. Bij de zuivere relatie met de provincie past ook een onafhankelijkheid. En ook die heeft het PON inmiddels vormgegeven.

We zijn vol vertrouwen 2008 ingegaan.

mr. Harrie W. van Gestel
directeur a.i.

1 Inleiding

1.1 Positionering van het PON

Het PON monitort en onderzoekt maatschappelijke ontwikkelingen en onderneemt daar actie op. We ontwikkelen methoden en aanpakken voor maatschappelijke problemen, die we zelf ook testen in de praktijk. Geslaagde aanpakken en methoden worden doorontwikkeld en kennis hierover wordt binnen het publieke domein verspreid. De werkwijze van het PON is te schetsen met de cyclus: onderzoeken - ontwikkelen - testen - implementeren.

De kracht van het PON is het leggen van verbindingen: tussen theorie en praktijk, beleid en uitvoering, lange en korte termijn, denken en doen, burgers en bestuur. Maar ook verbindingen tussen de verschillende beleidsvelden binnen het sociale domein, én tussen het sociale domein en het ecologische, economische en ruimtelijke domein. Daarbij kiezen we vaak voor een bottom-upbenadering van maatschappelijke vraagstukken.

De provincie Noord-Brabant is nog altijd de belangrijkste financier van het PON. Daarnaast werken we in toenemende mate op de markt. Dat maakt het PON tot een hybride organisatie.

De werkzaamheden van het PON zijn ondergebracht in de volgende vier programmalijnen:

- 1 Stad en Platteland, met als centrale thema's leefbaarheid en veiligheid.
- 2 Participatie en Cultuur, met de speerpunten participatie, cultuur en jeugd.
- 3 Zorg en Maatschappelijke Inzet, met een concentratie op de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, dementie en mantelzorg.
- 4 Bestuur en Informatie, gericht op dataverzameling en ondersteuning van bestuurders en beleidsmakers.

1.2 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 van dit Jaarverslag beschrijft in vogelvlucht de activiteiten die het PON in 2007 heeft uitgevoerd in de vier programmalijnen. Meer gedetailleerde informatie is opgenomen in de verschillende bijlagen.

Bijlage 1 geeft een overzicht van alle projecten, per programmalijn onderscheiden naar basisstructuur, flexibel volume en betaalde opdrachten.

Bijlage 2 is een overzicht van de PON-publicaties die in 2007 zijn verschenen.

Bijlage 3 bevat de publicaties die het PON samen met anderen opstelde.

Bijlage 4 beschrijft de artikelen van PON-medewerkers.

Bijlage 5 geeft inzicht in de lezingen die PON-medewerkers hielden.

Bijlage 6 beschrijft de samenstelling van het bestuur en het bureau.

En bijlage 7 ten slotte bevat een overzicht van afkortingen.

2 Programmalijnen

Dit hoofdstuk geeft in kort bestek weer welke inzet in 2007 is gepleegd in de vier programmalijnen die het PON onderscheidt. Een aantal omvangrijke projecten wordt daarbij specifiek belicht.

2.1 Stad en Platteland

In de programmalijn Stad en Platteland staan de thema's leefbaarheid en veiligheid centraal.

2.1.1 Leefbaarheid

In 2007 startten we met het meerjarige project *Verbinding stad-platteland*. Dit project sluit aan op de bevindingen uit het PON-Jaarboek 2007. Daarin stelden we vast dat het Brabantse platteland door allerlei maatschappelijke ontwikkelingen, zoals de toegenomen mobiliteit, de stijging van de welvaart en de opkomst van ict, de afgelopen decennia in sociaal-culturele zin steeds meer stadse trekken vertoont. Maar ook functioneel zijn er grote verschuivingen gaande, waardoor stad en platteland in Brabant steeds meer met elkaar verweven raken.

In vervolg hierop hebben we verkend wat het is dat stad en platteland in Brabant verbindt. Dit onderwerp krijgt in 2008 langs drie lijnen (onderzoek, experimenten en meningsvorming) een vervolg.

Het PON stelde in 2007 opnieuw voor diverse dorpen en wijken ontwikkelingsplannen op, samen met de bewoners. In dorps- en wijkontwikkelingsplannen staat de leefbaarheid van het dorp of de wijk centraal. Bewoners gaan daarover met elkaar in gesprek, signaleren ontwikkelingen en benoemen knelpunten. De plannen monden uit in een reeks activiteiten, waarvan de bewoners vinden dat die - als ze worden uitgevoerd - bijdragen aan behoud of verbetering van de leefbaarheid.

Het PON voerde in verschillende dorps- en wijkontwikkelingsplannen een aantal vernieuwingen in de aanpak door. Zo kregen de beleving van de bewoners en hun mobiliteitsgedrag meer aandacht. Ook werden nadrukkelijker relaties met natuur en milieu of ruimte gelegd. De vernieuwingen in de aanpak werden gefinancierd uit de basisstructuur, de dorps- en wijkontwikkelingsplannen zelf werden uitgevoerd als betaalde opdracht.

In veel dorpen en wijken worden initiatieven genomen voor de realisatie van multifunctionele accommodaties, plekken die onderdak bieden aan uiteenlopende functies. Vaak staat daarin het gemeenschapshuis centraal, soms is dat de basisschool. In 2007 waren wij bij diverse initiatieven voor multifunctionele accommodaties betrokken. Zulke accommodaties hebben diverse voordelen: het gebruik van de ruimten wordt intensiever, het beheer kan in een hand komen en wordt daardoor effectiever, er worden vierkante meters en kosten bespaard.

In opdracht van de provincie voerden we enkele evaluaties uit van de uitvoering van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV). Voor ISV 1 gingen we na hoe is omgegaan met de sociale pijler. Voor ISV 2 voerden we een tussentijdse evaluatie uit in de middelgrote gemeenten en in alle gemeenten van het SRE-gebied.

De werkzaamheden voor twee grote opdrachtgevers op het gebied van leefbaarheid (de *vereniging kleine kernen noord-brabant* en *Stichting Op het Dorp*) werden in 2007 voortgezet.

2.1.2 Veiligheid

Onze inzet op het gebied van veiligheid is in 2007 redelijk beperkt gebleven. Dat komt doordat de invoering van de landelijke Integrale Veiligheidsmonitor stagneerde. Onze voorgenomen activiteiten om het gebruik van deze monitor in Brabant te stimuleren konden daardoor niet worden uitgevoerd. Ze zijn nu gepland voor 2008.

Wel werden in opdracht van het provinciaal bestuur enkele projecten gericht op de veiligheidsketen uitgevoerd.

2.2 Participatie en Cultuur

In de programmalijn Participatie en Cultuur worden als speerpunten onderscheiden participatie, cultuur en jeugd.

2.2.1 Participatie

Participatie vindt in veel situaties plaats en omvat een veelvoud aan activiteiten. Het PON beschouwde dit onderwerp in 2007 vanuit verschillende invalshoeken.

Ter bevordering van de arbeidsparticipatie hebben we gekeken naar de kansen van ondernemende vrouwen. We hebben ons in het project *FEW! Brabant* gericht op drie categorieën ondernemende vrouwen, namelijk in de zorg, op het platteland en van diverse etnische afkomst. Door verschillende relevante partijen en sleutelfiguren bij elkaar te brengen en door meer bekendheid te geven aan de drempels waar betrokken vrouwen mee te maken hebben, leverden we een bijdrage om de kansen van deze vrouwen op een succesvol ondernemerschap te vergroten.

Ook hebben we aandacht besteed aan participatie in de vorm van vrijwilligerswerk. Daarbij hadden we vooral de groep mensen voor ogen die het arbeidsproces verlaat. Hoewel het aantal mensen dat vrijwilligerswerk doet onder deze categorie al relatief groot is, resteert er nog een omvangrijk potentieel aan mensen die tijd en energie hebben om hun capaciteiten te blijven benutten. Deze inzet is nodig om de *civil society* en daarmee de sociale infrastructuur op peil te houden. De vergrijzing biedt in dit opzicht ook kansen. We hebben met het project *Zilveren Kracht* in twee 'proefpolders' handreikingen ontwikkeld om deze doelgroep te verleiden om haar steentje te blijven bijdragen.

De brede school is inmiddels een ingeburgerd fenomeen. In het kader van de basissubsidie hebben we ons bezig gehouden met de organisatiestructuur van brede scholen. In het flexibel volume deden we onderzoek naar de meerwaarde van brede scholen. Dit onderzoek mondde uit in een rapport en een publieksvriendelijke brochure. Voor de gemeente Tilburg benoemden we resultaatindicatoren, die benut kunnen worden om sturing te kunnen geven aan de toekomst van brede scholen.

2.2.2 Cultuur

Cultuur in al haar verschijningsvormen is de laatste jaren een dominant thema geworden. Het gaat daarbij om cultuur als doel op zich: culturele uitingsvormen die een grote verscheidenheid kunnen hebben. Het gaat in toenemende mate ook om cultuur als middel om de participatie en cohesie binnen wijken te bevorderen; de cultuurimpuls is onderdeel van stedelijke vernieuwing.

Het PON heeft het laatste jaar nadrukkelijk gefocust op het monitoren van aspecten van cultuur in brede zin in Noord-Brabant. We hebben de *Brabantse Cultuurmonitor* uitgevoerd om zo beter inzicht te krijgen in het beeld dat Brabanders hebben van het cultuuraanbod in de provincie en welke vragen er bij hen aan culturele producten leven. Daarnaast hebben we *sectorverkenningen in de amateurkunst* uitgevoerd. We deden daarbij uitgebreid onderzoek naar het aanbod van amateurkunstverenigingen in Brabant.

In het kader van de basissubsidie hebben we een verkennende studie uitgevoerd naar voorbeelden in wijken en dorpen waar cultuur als middel wordt gebruikt om tot een grotere cohesie te komen.

2.2.3 Jeugd

Het PON heeft zich altijd ingezet voor verbetering van de positie van jeugd en jongeren. Het afgelopen jaar ging veel aandacht uit naar het ontwikkelen van nieuwe perspectieven.

Veel mensen worden er moedeloos van als ze de gegevens over de jeugdzorg of jeugdcriminaliteit zien. Ook het aantal voortijdig schoolverlaters is in Nederland veel te groot.

Ook de politiek gelooft niet dat het landelijk ingezette jeugdbeleid het juiste antwoord biedt. Recente berichten uit NRC Handelsblad (*Rouvoet handelt op hoop van zegen*, 30 januari 2008) leren dat er veel onzekerheid en kritiek bestaat op het beleid van minister Rouvoet. Worden de problemen in de jeugdzorg nu opgelost met de inzet van het kabinet of blijven we zitten met een, voor Nederland, beschamende hoeveelheid jongeren die we in de kou laten staan? Met het opzetten van de Centra voor Jeugd en Gezin worden de problemen niet opgelost, aldus de politieke partijen. Er bestaat zelfs kans op meer bureaucratische rompslomp door het toevoegen van een extra schakel. Ook minister Rouvoet kon de Eerste Kamer er niet echt van overtuigen dat zijn beleid een garantie biedt voor oplossingen.

Soms is het belangrijk om nieuwe mogelijkheden te verkennen, te onderzoeken en te testen om bestaande problemen op een andere manier aan te pakken. Het PON zette zich in om nieuwe perspectieven te ontwikkelen in de aanpak van knelpunten en problemen van jongeren, onderling, op scholen en bij hulp- en zorgverlening. Dit deden we door respectievelijk onderzoek te doen naar taalbeheersing, ruziegedrag, te werken aan een film over voortijdig schoolverlaters, de organisatievorming van brede scholen in beeld te brengen en de mogelijkheden van hulpverlening via internet te verkennen. Dat laatste zal volgens ons een belangrijk wapen worden in de strijd tegen veel voorkomende problemen van jongeren en hun ouders.

2.3 Zorg en Maatschappelijke Inzet

In deze programmalijn concentreerden we ons op de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Wmo), op dementie en op mantelzorg.

2.3.1 Wet Maatschappelijk Ondersteuning

Op 1 januari 2007 trad de Wmo in werking. Gemeenten hebben hard gewerkt om randvoorwaarden voor een goede uitvoering van de Wmo te creëren. Voorbeelden daarvan zijn het realiseren van loketten, het verlenen van voorzieningen aan mensen die chronisch ziek zijn en het organiseren van burgerparticipatie in brede zin.

Ons werk raakt aan veel prestatievelden binnen de Wmo. We voerden in 2007 dan ook een groot aantal adviestrajecten uit op het terrein van de Wmo.

Binnen de provinciale basisstructuur hebben we ons gericht op twee ontwikkelingen binnen de Wmo: hoe staat het met de lokale Wmo-beleidsontwikkeling en, als centraal thema daarbinnen, hoe staat het met het 'meedoen'?

We hebben een zogenaamde *Wmo-barometer* uitgevoerd bij Brabantse gemeenten. Daarbij vroegen we gemeenten naar de voortgang van de beleidsvorming binnen de verschillende prestatievelden. Uit deze *quick scan* bleek dat het creëren van een sociale infrastructuur waar mensen toegerust worden om deel te nemen aan de maatschappij, in de praktijk nog lang niet gerealiseerd is. Met name de participatie van groepen die door belemmeringen niet vanzelfsprekend kunnen deelnemen is daarbij nog een belangrijk aandachtspunt.

Vandaar dat we middels het onderzoek *participatie en vertegenwoordiging van bijzondere groepen* een handreiking hebben geschreven welke kansen en bedreigingen er zijn bij het betrekken van deze burgers bij het lokale participatiebeleid. Tevens hebben we een voorstel geschreven waarin aangegeven wordt op welke wijze ouderen met visuele en/of auditieve beperkingen beter kunnen worden opgespoord. Dit project krijgt in 2008 een vervolg.

Als ondersteuning voor het gemeentelijk beleid hebben we een inventarisatie gemaakt van het aantal mensen met geestelijke en/of lichamelijke belemmeringen per gemeente. We hebben dit gedaan op basis van landelijke prevalentiecijfers en de aantallen per Brabantse gemeente toegevoegd aan de Sociale Atlas Brabant.

2.3.2 Dementie

Het aantal mensen met dementie zal de komende jaren sterk stijgen. Dat is voor ons aanleiding om op dit onderwerp actief te zijn. Zo inventariseerden we de initiatieven ter verbetering van de dementiezorg en de oriëntatie van het sociale netwerk van de dementerende. Deze verkenning diende tevens als onderlegger voor twee projecten die we in het kader van het Programma Innovatieve Acties Brabant uitvoeren. In een van deze projecten onderzoeken we samen met een aanbieder van technologische hulpmiddelen welke hulpmiddelen ondersteunend kunnen zijn voor mantelzorgers en het informele netwerk. Het andere project - *Thuis in dementie* - is gericht op het ontwikkelen van innovatieve producten ter ondersteuning van mantelzorgers.

2.3.3 Mantelzorg

In het kader van de maatschappelijk inzet voerden we een aantal projecten op het terrein van mantelzorg uit. Het risico dat mantelzorgers overbelast raken is, zo blijkt in de praktijk, erg groot. Daarom zijn inmiddels zogenaamde respijtvoorzieningen gecreëerd om mantelzorgers tijdelijk te ontlasten. Om dit aanbod nog meer op maat te maken zijn we in drie gemeenten een pilot gestart met zogenaamde mantelzorgvouchers. Daarbij krijgt de mantelzorger een cheque van de gemeente waarmee deze een aantal diensten kan inkopen. Begin 2008 zal deze werkwijze in de drie gemeenten operationeel worden.

Mantelzorg beperkt zich niet alleen tot de thuissituatie, maar vindt ook plaats in intramurale instellingen. De informele zorg vormt daar inmiddels een substantieel deel van de zorgverlening. In 2007 zette het PON het landelijke project *De zorg gaat door!* voort. Dit project heeft tot doel om verzorgenden in instellingen bekend te maken met de juiste manier om met mantelzorgers om te gaan.

Daarnaast hebben we in *De menselijke maat* (eveneens een landelijk project) een aantal pilots opgezet om de verhouding tussen cliëntenraden in intramurale instellingen en de medewerkers van deze instellingen te verbeteren.

2.4 Bestuur en Informatie

Informatievoorziening wordt steeds belangrijker bij de ontwikkeling van lokaal en provinciaal beleid. Ook het monitoren van maatschappelijke ontwikkelingen en trends en het beoordelen van geleverde prestaties kan niet zonder een adequate informatievoorziening. Hierbij gaat het zowel om het verzamelen van gegevens, als om het analyseren en interpreteren ervan, alsmede om de vertaling naar beleid.

Ook de provincie Noord-Brabant hecht veel waarde aan adequate beleidsinformatie. Daartoe is het speerpunt Inzicht en Overzicht, als onderdeel van het Bestuursakkoord 2007-2011, ontwikkeld. Het PON was in 2007 betrokken bij de uitwerking van dit speerpunt.

Ook dit jaar heeft het PON veel geïnvesteerd in de programmalijn Bestuur en informatie. Bestaande instrumenten, zoals het *Brabantpanel*, de *Sociale Atlas Brabant* en *De Staat van de Gemeente*, werden opnieuw ingezet. Datzelfde geldt voor de deelname aan *Telos*, het Brabants Centrum voor Duurzaamheidvraagstukken, en voor de activiteiten voor het *Brabants Kenniscentrum Ouderen* (BKO).

Nieuw is de ambtelijke en inhoudelijke ondersteuning van de *Vereniging van Brabantse Gemeenten* (VBG), die het PON in 2007 voor het eerst heeft verzorgd.

Bijlage 1: Projectenoverzicht

1 Programmalijn Stad en Platteland

Basisstructuur

Verkenning verbinding stad-platteland

In vervolg op *BrabantDorp*, het Jaarboek 2007, heeft het PON verkend wat stad en platteland in Brabant verbindt. Uit literatuur en praktijk blijkt dat het onderwerp momenteel veel aandacht krijgt van stedelijke en groene organisaties, van overheden en particuliere instellingen, ook buiten Brabant. De rijpe en groene voorbeelden van ontmoetingen tussen stedelingen en plattelanders zijn aanleiding om dit veelomvattende thema uit te werken langs drie sporen: onderzoek, experimenten en meningsvorming. Dat zal in 2008 leiden tot een beleidsopgave, die in 2009 in beleidsadviezen kan worden uitgewerkt.

Dorps- en wijkontwikkelingsplannen nieuwe stijl

Het PON heeft een traditie in het werken aan Dorps- en Wijkontwikkelingsplannen. In 2007 is een aantal vernieuwingen in de aanpak doorgevoerd. Zo zijn in een aantal pilotprojecten innovatieve (participatie)methoden toegepast. Er is meer gekeken naar mobiliteit en gedragingen van de inwoners. Ook werden andere onderwerpen (zoals natuur en milieu) aan de orde gesteld. Een publicatie over de opgedane ervaringen is in voorbereiding; de publicatie wordt een gezamenlijke uitgave van PON en provincie Noord-Brabant.

Onderzoek vastgelopen leefbaarheidsprojecten

We signaleren dat een aantal leefbaarheidsprojecten in steden of op het platteland een voortijdig einde vindt of mislukt. In dit onderzoek brengt het PON in beeld wat de faalfactoren zijn bij leefbaarheidsinitiatieven. Immers, niet alleen succesfactoren zijn leerzaam, maar ook de valkuilen. Het project resulteert in een brochure met een top-10 van faalfactoren. De inventarisatie is in 2007 afgerond; de brochure (een gezamenlijke uitgave van PON en provincie Noord-Brabant) verschijnt begin 2008.

Monitor Leefbaarheid en veiligheid

Het was de bedoeling om in 2007 de landelijke ontwikkelingen in het project 'Stroomlijning Veiligheidsmonitors' tot een Integrale Veiligheidsmonitor te volgen en de mogelijkheden voor het PON in dit traject te traceren. Daarmee wilde het PON bereiken dat alle Brabantse gemeenten zouden deelnemen aan de Veiligheidsmonitor. De uitvoering van de monitor is echter vertraagd. In de eerste helft van het jaar werden landelijk drie pilots gestart, om zo ervaring op te doen met de methodiek en de vraagstelling. De verdere ontwikkeling van de monitor krijgt in 2008 een vervolg.

Veiligheid op gespannen voet

De provincie Noord-Brabant vroeg het PON om verschillende partijen uit de veiligheidsketen op het terrein van jeugd bij elkaar brengen om zo tot verbetering van de samenwerking te komen. Op basis van een veldverkenning en twee expertmeetings is een publicatie uitgebracht en verspreid.

Flexibel volume

Evaluatie sociale pijler in ISV 1

In opdracht van de provincie Noord-Brabant is het PON nagegaan hoe is omgegaan met de sociale pijler in de eerste periode van het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV, 2000-2005).

Aan de deelnemende programmameenten Bergen op Zoom, Oosterhout, Oss, Roosendaal en Waalwijk, is gevraagd op welke wijze sociale maatregelen vorm hebben gekregen in de meerjarenprogramma's. Dit resulteerde in oktober 2007 in een korte notitie met aanbevelingen voor het beleid dat de provincie ontwikkelt voor leefbare wijken.

Midterm review ISV 2 voor de SRE-gemeenten

De directie Ruimtelijke Ontwikkeling & Handhaving (ROH) van de provincie Noord-Brabant heeft het PON opdracht gegeven om een tussentijdse evaluatie uit te voeren van de tweede periode (2005-2010) van het ISV, gericht op de negentien niet-rechtstreekse gemeenten van het SRE-gebied. Aan de hand van gesprekken met beleidsambtenaren is de stand van zaken opgemaakt. Hierbij komen vragen aan de orde over de prestatievelen wonen, omgevingskwaliteit, zorgvuldig ruimtegebruik en de aantrekkelijkheid van de woonomgeving. De tussenevaluatie wordt begin maart 2008 afgerond.

Plaatselijke groep LEADER+ Peelregio

Ook in 2007 participeerde het PON in de Plaatselijke Groep van LEADER+ Peelregio. Dit Europese project, gericht op leefbaarheidsinitiatieven in het landelijk gebied, wordt uitgevoerd in een aantal Brabantse en Limburgse Peelgemeenten.

Resultaten Beleidsregel Sociale Veiligheid

De provincie Noord-Brabant heeft het PON gevraagd om de opbrengsten van de Beleidsregel Sociale Veiligheid en de GSB-subsidie voor sociale veiligheid te evalueren. Op basis van een analyse van tachtig projecten in Brabant en vijf meer diepgaande casestudies is input geleverd voor nieuw beleid.

Extern betaald

Midterm review ISV 2 voor de M7-gemeenten

De directie ROH van de provincie Noord-Brabant heeft het PON opdracht gegeven om een tussentijdse evaluatie uit te voeren van de tweede periode (2005-2010) van het ISV voor de M7-gemeenten. Dit zijn Bergen op Zoom, Oosterhout, Oss, Roosendaal, Uden, Veghel en Waalwijk. Aan de hand van gesprekken met beleidsambtenaren is de stand van zaken opgemaakt. Hierbij komen vragen aan de orde over de prestatievelden wonen, omgevingskwaliteit, zorgvuldig ruimtegebruik en de aantrekkelijkheid van de woonomgeving. De tussenevaluatie wordt begin maart 2008 afgerond.

Conferentie Leefbaarheid Uden

Woningcorporatie Stichting Volkshuisvesting Uden (SVU) vroeg het PON twee workshops te leiden over het maken van wijk- en dorpsontwikkelingsplannen tijdens een leefbaarheidsconferentie die op 10 oktober 2007 werd gehouden. Dit resulteerde in een kort verslag, waarin de kritische succesfactoren en rollen en verantwoordelijkheden werden toegelicht.

Dorpsontwikkelingsplan Waspik

In opdracht van de gemeente Waalwijk heeft het PON samen met de bevolking voor het dorp Waspik een Dorpsontwikkelingsplan opgesteld. Dit plan maakte deel uit van de landelijke proeftuinen van de Wmo. Daarom is bijzondere aandacht geschonken aan het sociale klimaat en het zorgen voor elkaar. Voorts zijn alle andere onderwerpen op het terrein van de leefbaarheid, zoals verkeer, wonen, milieu, voorzieningen, werken en de relatie tussen burger en overheid aan de orde gekomen. Het plan is in maart 2007 afgerond en gepresenteerd aan de raad. Het plan mondt uit in een uitgebreid actieprogramma voor de komende tien tot vijftien jaar.

Wijkontwikkelingsplan Besoyen

In opdracht van de gemeente Waalwijk begeleidt het PON de totstandkoming van een Wijkontwikkelingsplan voor de Waalwijkse wijk Besoyen. Een Wijkontwikkelingsplan richt zich op de komende tien tot vijftien jaar en heeft tot doel de leefbaarheid in de ruime zin van het woord te verbeteren. Hierbij komen zaken aan de orde als sociaal klimaat, verkeer, wonen, milieu, voorzieningen, werken en de relatie tussen burger en overheid. Het plan is in concept klaar en zal in maart 2008 worden afgerond.

Wijkontwikkelingsplan Sint Annaparochie-Bloemenoort

In opdracht van de gemeente Waalwijk stelde het PON een plan van aanpak op voor het produceren van een wijkontwikkelingsplan voor de wijk Sint Annaparochie-Bloemenoort. Het PON verzorgde een informatieavond voor de wijkbewoners en voerde samen met de gemeente enkele gesprekken met actieve wijkbewoners om de aanpak verder uit te diepen.

Wijkontwikkelingsplan Sprang-Capelle

In opdracht van de gemeente Waalwijk wordt voor Sprang-Capelle, onder begeleiding van het PON, een Wijkontwikkelingsplan gemaakt. Het Wijkontwikkelingsplan bestaat uit drie deelplannen voor de kernen Sprang/Driessen, Vrijhoeve en Capelle. Ook in deze plannen gaat het om sociaal klimaat, verkeer, wonen, milieu, voorzieningen, werken en de relatie tussen burger en overheid. De Kernontwikkelingsplannen voor Sprang/Driessen en Capelle zijn in concept klaar. Alle drie de plannen, alsmede het totale Wijkontwikkelingsplan, worden in maart 2008 afgerond.

Quick scan Dorpsontwikkelingsplan Hank

In opdracht van het gemeentebestuur van Werkendam voerden wij vooruitlopend op een nog op te stellen Dorpsontwikkelingsplan (DOP) voor de kern Hank een *quick scan* uit. De *quick scan* beschrijft welke beleidsterreinen deel uitmaken van een DOP, welke zaken beleidsmatig vastliggen en niet meer te beïnvloeden zijn door een DOP én welke zaken nog wel beïnvloedbaar zijn.

Dorpsontwikkelingsplan Ulicoten

In opdracht van het gemeentebestuur van Baarle-Nassau heeft het PON een DOP opgesteld voor de kern Ulicoten. Bij de uitvoering hanteerde het PON de methode die eerder elders al met succes is toegepast en die voorziet in een optimale betrokkenheid van de bewoners. Op verzoek van de gemeente Baarle-Nassau is een enquête, onder alle inwoners van zestien jaar en ouder, aan de methode toegevoegd. Het DOP is zeer goed ontvangen door de gemeenteraad van Baarle-Nassau.

Accommodatieplan Ulicoten

In vervolg op het DOP Ulicoten gaf de gemeente Baarle-Nassau het PON opdracht om een van de belangrijke actiepunten uit het DOP nader uit te werken, namelijk het opstellen van een accommodatieplan voor Ulicoten. Samen met een klankbordgroep waarin de belangrijkste organisaties uit Ulicoten zijn vertegenwoordigd, zijn de huidige accommodaties in Ulicoten tegen het licht gehouden. Het gebruik, de staat van de gebouwen en de behoefte en wensen van huidige en potentieel nieuwe gebruikers zijn in kaart gebracht en vertaald in een programma van wensen voor de toekomst. Het plan is te beschouwen als een onderzoek naar de haalbaarheid van een multifunctionele accommodatie.

Dorpsontwikkelingsplannen gemeente Haren

Bij de gemeenteraadsverkiezingen van 2006 gaven de inwoners van de gemeente Haaren een duidelijk signaal aan de bestuurders: er moet beter gecommuniceerd worden met de inwoners, er moet nu echt gebouwd gaan worden en er moet voor gezorgd worden dat de dorpen leefbaar blijven. Hierop heeft het gemeentebestuur van Haren besloten Dorpsontwikkelingsplannen te laten opstellen. Na een aanbestedingsprocedure gaf de gemeente het PON opdracht om vier DOP's, alsmede een ontwikkelingsplan voor het buitengebied op te stellen.

De uitvoering van de vier DOP's loopt nagenoeg parallel. Naar verwachting worden de DOP's en het plan voor het buitengebied in maart 2008 opgeleverd.

Evaluatie wijkwerkplannen

Casade Woondiensten stelde in 2004 de notitie *Wonen in de wijk, een strategische visie* op. Op basis daarvan zijn voor negen wijken in Waalwijk en omstreken wijkwerkplannen opgesteld. Omdat Casade een tweede ronde van wijkwerkplannen voorbereidde wilde men lering trekken uit de ervaringen met de eerste generatie wijkwerkplannen. Het PON kreeg de opdracht deze evaluatie uit te voeren.

Samenvattend bleek dat de wijkwerkplannen voor Casade nuttig zijn. Binnen teams werd intensief en met enthousiasme gewerkt. De plannen geven herkenbaar sturing aan het handelen van de teams. Casade heeft meer gezicht in de wijk gekregen. De conclusie is dat de basis van het wijkwerkplan gehandhaafd kan worden. Wel kan de analyse en visie in de wijkwerkplannen op onderdelen worden verbeterd.

Werkgroep herstructurering centrum Raamsdonk

In opdracht van het gemeentebestuur van Geertruidenberg vervult het PON het voorzitterschap van de werkgroep die zich, als onderdeel van de *Toekomstvisie Raamsdonk*, bezighoudt met de herstructurering van het centrum van het dorp. Het PON stelt tevens het advies van de werkgroep op. Het advies richt zich met name op het concentreren van gemeenschapsvoorzieningen in het centrum.

Centrumontwikkeling Moerdijk

In opdracht van het gemeentebestuur van Moerdijk heeft het PON een aantal gesprekken geleid over de plannen voor het centrum van Moerdijk. Aan de gesprekken namen diverse belanghebbenden deel.

Opwaardering partycentrum Nia Domo, Boekel

Het bestuur van partycentrum Nia Domo heeft plannen voor een modernisering en verbouwing van het pand. In opdracht van het gemeentebestuur van Boekel heeft het PON, samen met de landelijke organisatie MOVISIE, onderzocht welke potentiële gebruikers geïnteresseerd zijn in een vernieuwd Nia Domo en welke rol Nia Domo kan vervullen bij de uitvoering van de Wmo. Het blijkt dat diverse, met name professionele instanties, belangstelling hebben voor een plek in Nia Domo.

Brochure Pannenhoef, Kaatsheuvel

Casade Woondiensten is de initiatiefnemer van een ingrijpende verbetering van de wijk Pannenhoef in Kaatsheuvel. In opdracht van Casade heeft het PON een aantal brochures samengesteld, die de aanpak en de opgedane ervaringen beschrijven. In 2007 verscheen de vierde brochure in de reeks.

Voorlichtingsfolder Gerard de Nijshof, Kaatsheuvel

In opdracht van Casade Woondiensten stelde het PON een folder op, waarin het aanbod van het Gerard de Nijshof, het meest in het oog springende nieuwe element in de wijk Pannenhoeve in Kaatsheuvel, wordt beschreven. De folder is vooral bedoeld voor omwonenden en buurtbewoners.

Stichting Op het Dorp

Stichting Op het Dorp is een samenwerkingsverband van Woonmaatschappij Maasland, Zorg voor Ouderen Maasland (ZVOM) en Dichterbij. De Stichting biedt initiatiefnemers voor leefbaarheidsprojecten in Noordoost-Brabant en Noord-Limburg inhoudelijke en/of financiële ondersteuning. Voor de inhoudelijke ondersteuning doet de Stichting een beroep op het PON. In 2007 was het PON betrokken bij initiatieven in Escharen, Gassel, Groeningen, Landhorst, Langenboom, Velp en Vorstenbosch. Daarnaast investeerde het PON in voorlichtende activiteiten, met name gericht op dorpstrefpunten en zorg op kleine schaal. Voor deze thematische verdieping werd mede een beroep gedaan op middelen uit de basisstructuur.

Stichting Op het Dorp maakt een eigen jaarverslag.

Uitwerking dorpsvisie Venhorst

In het eerste kwartaal van 2007 werden de werkzaamheden van het PON die voortvloeien uit de *Toekomstvisie Venhorst* afgerond. Daarmee kwam een einde aan een meerjarige adviesrelatie met het gemeentebestuur van Boekel.

Integraal Ontwikkelingsplan Duizel

In opdracht van het gemeentebestuur van Eersel heeft het PON samen met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) de totstandkoming begeleid van het Integraal Ontwikkelingsplan voor de kern Duizel. Inwoners van Duizel werkten samen aan een plan om de leefbaarheid en de ruimtelijke kwaliteit van met name de kernrandzone van Duizel te versterken. Het plan werd eind 2007 aangeboden aan het gemeentebestuur van Eersel.

Medegebruik van de kantoren van Rabobank Altena

In opdracht van Rabobank Altena bracht het PON in beeld welke instanties in principe belangstelling hebben om (al dan niet samen met anderen) zitting te nemen in kantooruimte van de Rabobank. Als kantoren door meerderen worden gebruikt, wordt het gemakkelijker om de vestigingen van de Rabobank in het Land van Heusden en Altena in stand te houden.

Toekomstige plattelandsontwikkeling in de Peelregio

Omdat er een einde kwam aan de looptijd van de Europese subsidieprogramma's had de Plaatselijke Groep LEADER+ Peelregio behoefte aan een evaluatie. Het PON voerde die evaluatie uit en stelde tevens een vooruitblik op. De resultaten van de evaluatie zijn besproken tijdens een werkconferentie, die op 24 mei 2007 werd gehouden in dorps huis De Gouden Helm in Helenaveen.

Leefbaarheid Wagenberg

De gebiedscommissie Wijde Biesbosch wil de leefbaarheid in het gebied in de toekomst versterken door actief bij te dragen aan leefbaarheidsprojecten. Zij gaf het PON opdracht om een pilotproject uit te voeren in het dorp Wagenberg. De pilot dient als voorbeeld voor de andere gemeenten in de Wijde Biesbosch.

De inwoners van Wagenberg vonden het onderwerp wonen het belangrijkste. Rond dit thema is een werkgroep samengesteld die onder begeleiding van het PON de woonwensen en -behoeften in het dorp heeft onderzocht. Dit moet de basis zijn voor een realistisch uitvoeringsprogramma voor woningbouw in Wagenberg.

De resultaten van de werkzaamheden zijn vastgelegd in een rapportage.

Daarnaast maakt het PON een brochure, bedoeld voor de andere gemeenten in de Wijde Biesbosch. Die is begin 2008 gereed.

Vragenlijst woonbehoeften ouderen Alphen-Chaam

Een paar jaar geleden is in de gemeente Alphen-Chaam het project *Blijvend Thuis in Eigen Huis* (BTEH) uitgevoerd. Later ontwikkelde de gemeente een woonvisie en is als onderdeel van het project *Ouderenproof* nader onderzoek gedaan. Beide werkgroepen constateerden echter dat er nog te weinig bekend was over de woonbehoeften van senioren. Daarom hebben zij het PON gevraagd een vragenlijst over de resultaten van BTEH en de woon- en zorgbehoeften van de ouderen uit Alphen-Chaam op te stellen en te analyseren. De bevindingen uit de enquête zijn vastgelegd in een rapport en overgedragen aan de werkgroepen.

Woonwensenonderzoek ouderen gemeente Son en Breugel

De gemeente Son en Breugel heeft behoefte aan inzicht in de woonwensen van ouderen en mensen met een beperking die in de gemeente woonachtig zijn. Dit mede op aandringen van de lokale ouderenorganisaties.

De gemeente heeft het PON opdracht gegeven een enquête te houden onder alle ouderen en mensen met een beperking (mensen die een aanvraag hebben gedaan in het kader van de WVG of de Wmo). Het onderzoek geeft inzicht in de huidige behoeften en de huidige woningvoorraad, de toekomstige behoeften en hetgeen reeds gerealiseerd wordt, uitgesplitst naar beschermd, verzorgd en geschikt wonen.

Vereniging kleine kernen noord-brabant

Sinds de oprichting van de vereniging kleine kernen noord-brabant in november 2000 verzorgt het PON het secretariaat van deze belangenorganisatie voor het Brabantse platteland. Deze vereniging, bedoeld voor dorpsraden van kernen tot vijfduizend inwoners, is de afgelopen jaren gestaag gegroeid tot 123 leden. Als maatschappelijke organisatie geniet zij sinds 2007 provinciale erkenning door de toekenning van een budgetsubsidie.

De vereniging maakt nog steeds gebruik van de diensten van het PON voor secretariële ondersteuning, uitvoering van projecten (waaronder: dorpendag De Peel, communicatieplan, sociale cohesie in kleine kernen, kansen en bedreigingen voor zeer kleine kernen), en de redactie van *Kernkracht* (de verenigingsperiodiek).

De vereniging kleine kernen noord-brabant maakt een eigen jaarverslag.

Interactief Kennisplatform Bewonersorganisaties

In opdracht van de vereniging kleine kernen noord-brabant ontwikkelt het PON een interactief kennisplatform voor bewonersorganisaties. Het platform breidt zich steeds verder uit. Financiële bijdragen van de provincies Noord-Brabant, Limburg, Gelderland en de subsidieregeling LEADER+, gecombineerd met een bijdrage uit de basisstructuur, maken het project mogelijk.

Een greep uit de activiteiten in 2007:

uitbreiding van de website www.kennisplatformbewoners.nl met verschillende modules en aanpassingen in de navigatiestructuur, aanpassing van de tweewekelijkse nieuwsbrief, organisatie van miniconferenties, chatsessies met deskundigen, verschillende workshops en trainingen.

Met toestemming van LEADER+ is de looptijd van het pilotproject verlengd tot 1 juli 2008. Inmiddels zijn ook gesprekken gaande om het initiatief landelijk op te schalen. Daarvoor wordt in het kader van het landelijk project *Nieuw Burgerschap* subsidie aangevraagd bij het ministerie van LNV.

Kansen en bedreigingen voor zeer kleine kernen

De vereniging kleine kernen noord-brabant heeft het PON opdracht gegeven om te onderzoeken welke kansen en bedreigingen zich specifiek voordoen bij zeer kleine kernen. Het onderzoek moet handvatten bieden voor verbetering van de leefbaarheid ter plekke.

In 2007 is de eerste fase van het onderzoek afgerond met een notitie. De informatie is afkomstig uit een beknopte literatuurstudie en twee groepsgesprekken met vertegenwoordigers uit een aantal zeer kleine Brabantse kernen.

2 Programmatisch Participatie en Cultuur

Basisstructuur

Culturele Atlas Noord-Brabant

In de tweede helft van 2006 onderzocht het PON in het culturele veld en in de creatieve industrie de behoeften aan inzicht in de culturele sector. Het bleek dat er vooral behoefte was aan een website met *best practices*, een inspiratiebron en een ontmoetingsplaats voor de uitwisseling van creatieve ideeën.

De resultaten hiervan zijn beschreven in een rapportage die in juni 2007 verscheen.

In vervolg daarop ontwikkelde het PON samen met het UITmarketingburo een voorstel voor een kennisplein cultuur: een portal voor de culturele sector met best practices, bestaande ontmoetingsplaatsen en een zogenaamde goudengidsfunctie van en voor het culturele veld. Dit idee is door de provincie voorlopig in de ijskast gezet, omdat men nog geen uitspraken kon of wilde doen over de vraag wie deze website zou moeten gaan beheren.

Brabantse Cultuurmonitor

In de tweede helft van 2007 heeft het PON samen met het UITmarketingburo de eerste meting van de Brabantse Cultuurmonitor uitgevoerd. De standaardanalyses van de uitkomsten zijn in december 2007 opgesteld en in februari 2008 verschijnt het rapport.

Jeugdmonitor Brabant

De activiteiten van het PON voor de Jeugdmonitor beperkten zich in 2007 tot deelname aan de begeleidingscommissie. We hebben voorzetten gedaan om te komen tot een betere implementatie van de Jeugdmonitor in lokaal beleid. Een kleine kwalitatieve studie door K2 toonde echter aan dat er weinig behoefte bestaat aan extra ondersteuning.

Aanpak vroegtijdig schoolverlaten

Een onaanvaardbaar groot aantal jongeren stopt te vroeg met hun opleiding en heeft te weinig startkwalificatie. Het PON bracht het vraagstuk van het voortijdig schoolverlaten in beeld in een publicatie, die tevens uitnodigt tot discussie. De publicatie is bedoeld voor iedereen die een bijdrage wil leveren aan de aanpak van voortijdig schoolverlaten.

In vervolg op de publicatie worden voorbereidingen voor een film over dit onderwerp getroffen.

Gedrag en normen van jongeren rond agressie en geweld

Het PON voerde een verkennend onderzoek uit naar het thema jongeren en geweld. Daarmee willen we de wetenschappelijke kennis over hoe geweld werkt bij jongeren voor een breed publiek toegankelijk maken. We richten ons daarbij met name op uitvoerende professionals die met jongeren werken, zoals leerkrachten, jongerenwerkers en trainers en begeleiders van verenigingen (sport, cultuur, muziek et cetera).

Geef armoede van kinderen een gezicht

Het PON ontwikkelde een projectvoorstel over het onderwerp 'jongeren en het omgaan met geld'. Het voorstel is opgesteld samen met de gemeenten Breda, Oss en Tilburg. Deze gemeenten zijn bereid verder uitvoering te geven aan (onderdelen van) het project. Aan het projectvoorstel is informatie toegevoegd over armoede in zijn algemeenheid, over jongeren en armoede, over jongeren en schulden en voorbeelden van bestaande projecten.

Debat religie en moderniteit

In vervolg op eerdere activiteiten organiseerde het PON een debat over religie en moderniteit. Hierbij werd samengewerkt met de Universiteit van Tilburg en de Landelijke Contactraad voor Interreligieuze Dialoog.

Het debat 'Religie en moderniteit, de bijdragen van het Jodendom, christendom en de islam aan de hedendaagse samenleving' vond plaats op 5 juni 2007. Er waren gerenommeerde sprekers vanuit de drie religies en zo'n 150 mensen woonden het debat bij.

Evaluatie en monitoring project Midlife Resourcing

In opdracht van de Stichting Vrije Levensloop Academie heeft het PON de inbreng van de Ontwikkel Partners van het equalproject *Midlife Resourcing* gemonitord en geëvalueerd.

De rapportage bevat vooral een procesbeschrijving. Daarnaast is voor het Brabants Kenniscentrum Ouderen (BKO) een meer inhoudelijk publicatie over betrokken werknemers gemaakt. In december 2007 zijn de belangrijkste bevindingen op een BKO-conferentie gepresenteerd.

Verkenning jeugdpreventie op internet

Steeds meer jeugdigen en ouders doen een beroep op de jeugdzorg. Bij tijd en wijle leidt dit tot grote wachtlijsten. In andere zorgsectoren wordt met veel succes gebruik gemaakt van *E-health*, hulpverlening via internet. Het PON verkende de voors en tegens van hulp via internet. Ook is er een bijkomst georganiseerd met experts. De uitkomsten van de verkenning en de expertmeeting worden momenteel op schrift gesteld. Het rapport doet, op verzoek van betrokkenen, een voorstel voor de opzet van een pilotproject. Mogelijk kan worden aangesloten bij een landelijk experiment waarbij het ministerie van VWS en het Trimbos-instituut betrokken zijn.

Op zoek naar verbinding tussen cultuur en economie

In 2007 voerde het PON een verkenning uit naar de relatie tussen cultuur en kunst enerzijds en de maatschappelijke participatie van specifieke doelgroepen als jongeren en wijkbewoners anderzijds. Deze verkenning maakt duidelijk dat er sprake is van een groeiende interesse bij kunstinstellingen, overheden en individuele kunstenaars voor projecten waarin wordt samengewerkt met wijkbewoners en jongeren. Daarnaast nemen (vooral) jongeren zelf initiatieven voor eigen culturele activiteiten. Er zijn aanwijzingen dat kunst, cultuur en creativiteit belangrijke nieuwe impulsen kunnen geven aan de verbetering van de leefbaarheid in wijken en de participatie van jongeren in de samenleving.

Begin 2008 verschijnt een verslag met de uitkomsten van deze verkenning.

Organisatiestructuur brede school

De afgelopen jaren is veel geïnvesteerd in de inhoudelijke kant van de brede school. Op lokaal niveau hebben betrokkenen uit onderwijs, welzijn, zorg, sport en educatie hard gewerkt aan de ontwikkeling en de uitbouw van het concept. Recentelijk zijn vanuit het veld signalen waar te nemen dat het aanbeveling verdient om, in vervolg op deze inhoudsdiscussies, meer aandacht te schenken aan het vormen en structureren van brede scholen.

In opdracht van de provincie en in samenwerking met een stuurgroep heeft het PON daarvoor een handreiking opgesteld. Er worden drie structuurvarianten besproken en er is aandacht voor de algemene kenmerken, de interne structuur en mogelijke toepassingsterreinen. Ook passeren diverse praktijkvoorbeelden de revue.

Peilstation armoede

Het PON heeft een notitie gemaakt over armoede. Aan de orde komen vragen als: wat is armoede, hoe ontstaat armoede, wie treft armoede, hoe staat het hiermee in Noord-Brabant en wat kunnen gemeenten doen om armoede en sociale uitsluiting te verminderen of te voorkomen. De inhoud verscheen als website op een usb-stick, die met een begeleidende brief van Gedeputeerde Staten in december 2007 is verstuurd aan alle Brabantse gemeenten.

Flexibel volume

Waarderingsonderzoek Omroep Brabant

In opdracht van de provincie onderzocht het PON hoe Brabanders de kwaliteit van Omroep Brabant ervaren, hoe men de programmering beoordeelt en hoe het imago eruit ziet. Het veldwerk is uitgevoerd in november 2006 en het provinciale rapport verscheen in april 2007.

Het geeft een positief beeld van Omroep Brabant. Het rapport wordt gebruikt bij het besluitvormingstraject voor een nieuwe bekostigingsverklaring voor Omroep Brabant aan het Commissariaat van de media. Daarnaast is er ook een tweede aanvullend rapport voor Omroep Brabant gemaakt dat inzoomt op het teruglopend luisterpubliek en mogelijkheden om te komen tot een verjonging van het kijkerspubliek.

Sectorverkenningen amateurkunst

In 2007 is in samenwerking met het Centrum voor Amateurkunst (CVA) en in opdracht van de provincie gestart met een uitgebreid onderzoek naar de amateurkunst in Noord-Brabant. In deze sectorverkenningen wordt het aanbod van amateurkunstverenigingen in kaart gebracht en zullen de data van de Brabantse Cultuurmonitor geheranalyseerd worden.

Daarnaast is in december 2007 een enquête gehouden onder amateurkunstverenigingen en onder Centra voor Cultuureducatie. In het voorjaar van 2008 worden nog andere deelonderzoeken uitgevoerd, waarna alle resultaten gebundeld zullen worden in een eindrapportage.

Uit in Brabant

In het voorjaar van 2007 voerde het PON de vijfde meting uit naar de Naamsbekendheid en het gebruik van de website en databank www.uitinbrabant.nl. Het rapport met de resultaten verscheen in mei 2007.

Onderzoek naar de meerwaarde van brede scholen

Brede scholen worden meer en meer uitgedaagd om rekenschap af te leggen over hun activiteiten. Financiers stellen de vraag naar de opbrengsten en de meerwaarde van de inzet.

In een onderzoek hiernaar betoogt het PON dat het aanbeveling verdient dat brede scholen, aanvullend op hun kwantitatieve outputregistratie, hun meerwaarde beargumenteren vanuit een kwalitatieve argumentatielijijn.

Brochure brede scholen

Van het onderzoek naar bredeschoolontwikkeling in Noord-Brabant is, behalve een onderzoeksrapport, ook een publieksvriendelijke brochure verschenen. De brochure, waarvan het PON de samenstelling en eindredactie verzorgde, is verspreid onder alle, ruim 900, scholen voor basisonderwijs en alle gemeenten in Noord-Brabant.

Evaluatie tranche 2006 Fonds armoedebestrijding van de provincie Noord-Brabant

Het PON heeft voor de provincie een korte notitie geschreven die tot doel had de vraag te verduidelijken voor een evaluatie van projecten die zijn uitgevoerd in het kader van het provinciale fonds armoedebestrijding.

Monitor multi-etnische samenleving, deel 6

Sinds 1994 bracht het PON vijf keer een monitor multi-etnische samenleving uit. De zesde monitor is in voorbereiding. De monitor richt zich op veranderingen in de bevolkingssamenstelling, de onderwijsdeelname en de arbeidsmarktsituatie van allochtonen. Specifieke Brabantse ontwikkelingen worden in kaart gebracht. In het voorjaar van 2008 zal de publicatie verschijnen.

De monitor wordt gedeeltelijk ook gefinancierd uit de basisstructuur.

Brabant Bekent Kleur

Als onderdeel van de conferentie *Brabant Bekent Kleur* verzorgde het PON de workshop 'Het korte lontje'. Deze ging over jongeren (autochtoon en allochtoon) en geweld. Vanuit de praktijk (theater) en vanuit de theorie (een lezing door een deskundige van de Universiteit van Tilburg), werd het thema belicht en bediscussieerd. Met de workshop won het PON de *Brabant Bekent Kleur Award 2007*.

Methodiekbeschrijving huiselijk geweld allochtonen

Het PON ontwikkelt, aan de hand van de ervaringen uit drie voorlichtingsprojecten rond huiselijk geweld onder allochtonen, voorstellen voor een preventieve aanpak van het vraagstuk. De publicatie verschijnt begin 2008.

Is uw gemeente Ouderenproof?

Op verzoek van de provincie Noord-Brabant biedt het PON ondersteuning aan ouderenambassadeurs die Ouderenproofprojecten begeleiden. Tevens actualiseert het PON het achtergrondmateriaal dat bij de Ouderenproofmethode gebruikt wordt. Inmiddels is in vrijwel alle Brabantse gemeenten het in 2001 gestarte traject uitgevoerd.

Begin 2008 zal het PON nog een korte notitie maken om de leerpunten en ervaringen van provincie, ambassadeurs en PON op een rijtje te zetten.

Daarmee is het project afgerond.

Monitoring Integraal ouderenbeleid

De provincie wenst zicht te krijgen op de voortgang en uitkomsten van de 46 projecten die door de *Beleidsregel Integraal Ouderenbeleid* ondersteund zijn. Het PON voert deze opdracht uit en toetst tevens welke bijdrage daadwerkelijk is geleverd aan de doelstellingen van de subsidie.

De eerste voorlopige conclusies zijn in augustus 2007 aan de provincie doorgegeven. Hoofdconclusie is dat projecten weinig van elkaar leren en geneigd zijn telkens opnieuw het wiel uit te vinden. In 2008 wordt een notitie gemaakt met de belangrijkste leerpunten.

KVO-ledenpeiling

De Katholieke Vrouwen Organisatie (KVO) heeft het PON verzocht om aan de hand van een ledenpeiling meer zicht te krijgen op de achtergronden en wensen van hun leden. De ledenpeiling wordt tevens gebruikt om leden te betrekken bij de opzet van een panel. De ledenpeiling loopt vanaf 2007. In 2008 worden drie panelonderzoeken gehouden om respons te krijgen op enige inhoudelijke thema's van de KVO.

Ondersteuningswensen van adoptieouders

Het PON heeft in opdracht van het Brabants Afstand en Adoptie Platform onderzoek verricht naar de ondersteuningswensen van ouders met een adoptiekind, in de eerste jaren dat het kind bij hen opgroeit.

We hebben in 2006 een online vragenlijst uitgezet onder alle ouders met een adoptiekind in Noord-Brabant. Vervolgens zijn de verkregen gegevens uitgediept in zes groeps gesprekken met ouders. Eind maart 2007 is de onderzoeksrapportage gepresenteerd aan een groter publiek, waaronder de werkgroep Nazorg van het ministerie van Justitie.

Extern betaald

Onderzoek naar bredeschoolontwikkeling, derde meting

In 2006 startte het PON, in opdracht van de provincie Noord-Brabant, een vervolgonderzoek naar bredeschoolontwikkeling in Noord-Brabant. Alle Brabantse gemeenten zijn telefonisch benaderd met vragen over hun bredeschoolbeleid en het aantal brede scholen in hun gemeente. Daarna hebben alle brede scholen voor basisonderwijs de mogelijkheid gekregen om online een vragenlijst in te vullen over onder andere het doel en de organisatie van de brede school. In april 2007 verscheen de onderzoeksrapportage.

Aanhaken of afhaken

In vervolg op eerdere activiteiten onder de titel 'Aanhaken of afhaken', waarbij het gaat om processen van insluiting en uitsluiting, organiseert het PON in opdracht van de provincie Noord-Brabant een reeks workshops. Hierbij is samenwerking gezocht met de Antidiscriminatiebureaus. De workshops vinden verspreid over Noord-Brabant plaats en richten zich op diverse doelgroepen.

De eerste workshop was op 16 november 2007; de overige zijn gepland in het voorjaar van 2008.

Taalachterstand in het hoger beroepsonderwijs

In opdracht van de provincie Noord-Brabant verkende het PON het vraagstuk van de taalvaardigheid van studenten in het hoger beroepsonderwijs. We zochten antwoord op vragen als: waarin schieten hbo-studenten tekort, gaat het om specifieke doelgroepen of is het een algemeen vraagstuk, waarin schieten het middelbaar beroepsonderwijs en voorgezet onderwijs, als toeleveranciers, tekort en wat zou de provincie kunnen bijdragen aan oplossing van het vraagstuk?

Inmiddels is het eindrapport gereed.

Contentontwikkeling website jeugdzorg Brabant

De provincie Noord-Brabant heeft zich ten doel gesteld om een instrument (interactieve website Jeugdzorg Brabant) te ontwikkelen met gegevens over de jeugd(zorg) om onder andere het zorgaanbod te kunnen sturen. In opdracht van de provincie Noord-Brabant heeft het PON onderzoek gedaan naar welke informatie op deze website over de jeugdzorg zou moeten komen te staan. Voor dit onderzoek is gesproken met verschillende sleutelfiguren in de jeugdzorg en het jongerenwerk. Er is een rapport opgesteld waarin we voorstellen om een Jeugdatlas Brabant te maken, vergelijkbaar met de *Sociale Atlas Brabant*.

Bureau Brabant

In opdracht van de regiopolitie Brabant-Noord heeft het PON, in het verlengde van het Waarderingsonderzoek Omroep Brabant, de data met betrekking tot het opsporingsprogramma 'Bureau Brabant' nader geanalyseerd. De resultaten zijn gepresenteerd voor de stuurgroep van het programma, waarin vertegenwoordigers van de Brabantse regiopolitiekorpsen en Omroep Brabant zitting hebben.

Lokaal beweeg- en sportonderzoek

Het PON heeft een aanbod ontwikkeld voor een onderzoek naar het beweeggedrag en de sportbeoefening van de inwoners op gemeentelijk niveau. Eind 2006/begin 2007 maakten vijf Brabantse gemeenten (Bladel, Rucphen, Someren, Veldhoven en Werkendam) gebruik van dit aanbod. Per gemeente is een steekproef getrokken uit de GBA en hebben mensen uit deze steekproef een schriftelijke vragenlijst ontvangen. De resultaten van de vijf gemeenten zijn in een onderzoeksrapportage vastgelegd. Een dergelijk onderzoek zal in 2008 wederom aan gemeenten aangeboden worden.

Monitor Regionaal Sociaal Beleid 2007

Met de Regionale Sociale Agenda biedt de provincie Noord-Brabant inhoudelijke en procesmatige ondersteuning aan gemeenten. Met deze agenda worden in Noord-Brabant tien projecten uitgevoerd op het terrein van leefbaarheid, informele zorg en samenwerking in het kader van de Wmo. Het PON kreeg van de provincie de opdracht om de voortgang van deze projecten te onderzoeken. Er is met veel betrokkenen gesproken en de bevindingen werden in een rapport weergegeven. De provincie heeft de resultaten besproken met de gemeenten.

Brochure Bijzondere Leerstoel Ouderenbeleid

Het PON voert het secretariaat van de Stichting Bijzondere Leerstoel Ouderenbeleid. De Stichting hecht groot belang aan de verantwoording wat er met de publieke middelen wordt gedaan. Daarvoor heeft de provincie Noord-Brabant de Stichting in de gelegenheid gesteld een brochure te maken die een overzicht geeft van alle activiteiten uit de laatste vijf jaar. De brochure is verspreid onder belanghebbenden.

Participatie allochtone ouderen

In opdracht van het Brabants Kenniscentrum Ouderen (BKO) deed het PON onderzoek naar het beleid voor allochtone ouderen in de tien Brabantse gemeenten met de meeste allochtonen. Uit het onderzoek blijkt dat gemeenten vaak nog geen specifiek beleid ontwikkeld hebben, maar dat welzijnsinstellingen actiever zijn. Ook hebben gemeenten doorgaans weinig contacten met vertegenwoordigers van allochtone ouderen. In het rapport worden voorstellen gedaan om de positie van kwetsbare allochtone ouderen te verbeteren. Het BKO organiseerde over de publicatie van het PON een expertmeeting.

Resultaatindicatoren Brede Scholen Tilburg

De gemeente Tilburg wilde de opbrengst van haar brede scholen inzichtelijk en overtuigend in beeld hebben. Deze gegevens kunnen sturing geven aan de discussies over de toekomst van brede scholen. Daarnaast zijn zij van nut bij het versterken van de interne kwaliteit van de brede scholen. De gemeente Tilburg verzocht het PON begin 2007 om haar te adviseren in het traject ter vaststelling van de resultaatindicatoren van de brede scholen. Het PON stelde hierover, in samenwerking met de gemeentelijke beleidsmedewerker en een vertegenwoordiging van de brede scholen, een adviesrapport op.

Blauwe Maan

Stichting Blauwe Maan is een Tilburgs steunpunt voor slachtoffers van seksueel misbruik. De instelling ontvangt een jaarlijkse budgetsubsidie van de gemeente Tilburg.

In overleg met het bestuur van Blauwe Maan heeft de gemeente Tilburg in 2006 besloten om een doorlichting van de organisatie te laten uitvoeren. De gemeente wilde zicht hebben op de bedrijfsvoering alsmede de kwaliteit en de continuïteit van de geboden hulpverlening. In de doorlichting diende ook aandacht te worden geschonken aan toekomstscenario's voor Blauwe Maan.

De gemeente Tilburg gaf het PON opdracht om deze doorlichting uit te voeren. Medio 2007 vond de evaluatie plaats en is het eindrapport aangeboden.

Zilveren Kracht Brabant

Zilveren Kracht Brabant richt zich op het activeren van jongere senioren om een deel van hun tijd, levenservaring en kennis in te zetten voor de Brabantse samenleving. Na een congres over dit thema (voorjaar 2007) zijn in overleg met de provincie twee lokale proefpolders benoemd: Laarbeek en Breda. Deze twee proefpolders verschillen van aard, maar liggen wel in elkaar verlengde. Het PON inventariseert beide proefpolders en maakt een procesbeschrijving voor de overdracht van de opgebouwde kennis. Begin 2008 is de rapportage gereed.

Vrijwilligerswerk onder lager opgeleiden

In opdracht van Stichting Zet en de provincie Noord-Brabant deed het PON onderzoek naar de daling van het aantal vrijwilligers met een lage opleiding tussen 1999 en 2004. Tevens formuleerden we aanbevelingen voor een aanpak die ertoe leidt dat in de periode 2007-2010 meer mensen met een lage opleiding vrijwilligerswerk gaan verrichten.

Maatschappelijke participatie van 50-plussers in Brabant

In opdracht van het Brabants Kenniscentrum Ouderen (BKO) zette het PON zijn Brabantpanel in om zicht te krijgen op de wijze waarop ouderen in Noord-Brabant deelnemen aan het maatschappelijk verkeer en in de factoren die deze deelname bevorderen of belemmeren. De resultaten van het onderzoek zijn verwerkt in het strategisch advies dat het BKO jaarlijks uitbrengt aan de provincie.

Landpark Assisië

Woningcorporatie Casade is door Stichting Prisma uitgenodigd voorstellen te doen voor de ontwikkeling van Landpark Assisië in Biezenmortel. Vervolgens heeft Casade het PON verzocht die voorstellen te formuleren en op schrift te stellen, mede aan de hand van inhoudelijke input van medewerkers van Casade. Het eindproduct is ook voorgelegd aan Prisma.

Evaluatie projecten IAB-3

De BOM (Brabantse Ontwikkelings Maatschappij) vroeg ons via de provincie Noord-Brabant om projecten die met IAB-3-subsidie (Innovatieve Acties Brabant) gerealiseerd worden, te evalueren. Na verschillende gesprekken heeft het PON de vraag van de BOM verduidelijkt. De opdracht wordt in 2008 meervoudig aanbesteed.

FEW!

Het PON voerde het project *Funding Enterprising Women* (FEW!) uit, een Europees gefinancierd project uit het programma GROW. We brachten in beeld welke knelpunten en belemmeringen ondernemende vrouwen in Brabant ervaren en brachten deze vrouwen in contact met de financiële wereld. Daarbij werd onderscheid gemaakt in ondernemende vrouwen in de zorg, allochtone ondernemende vrouwen en ondernemende plattelandsvrouwen.

Naast een beschrijving van de stand van zaken voerde dit project in samenwerking met de Rabobank Tilburg en de Kamer van Koophandel Midden-Brabant drie workshops uit. Daarnaast is (inter)nationaal kennis uitgewisseld met partners. Ook is er een educatieve dvd geproduceerd.

Evaluatie project Empowerment Brabantse Allochtonen/Kleurrijk Brabant Werkt

Het PON evalueerde, in opdracht van Palet, het equalproject Empowerment Brabantse Allochtonen/Kleurrijk Brabant Werkt. Het onderzoek liep van november 2005 tot september 2007. Er vond een nulmeting plaats, een tussentijdse evaluatie en in september 2007 is de eindrapportage uitgebracht.

Methodiekbeschrijving Empowerment Brabantse Allochtone Jongeren

In opdracht van Palet maakte het PON twee methodiekbeschrijvingen van het equalproject Empowerment Brabantse Allochtone Jongeren. De ene betrof het werken met mentorteamen en de andere het werken met promotieteamen. Voor deze beschrijving zijn twee expertmeetings gehouden en zijn de monitorverslagen gebruikt. De twee methodiekbeschrijvingen zijn door Palet in juni 2007 uitgebracht.

Provinciale conferentie brede scholen

Op 14 februari 2007 organiseerde de provincie een conferentie over brede scholen. In een klein deelproject lichtte het PON zijn onderzoek over de meerwaarde van brede scholen toe. Met hulp van het principe van *elevator speech* liet het PON deelnemers aan de conferentie discussiëren over de maatschappelijke meerwaarde die brede scholen in hun ogen hebben.

Provinciale praktijkbijeenkomsten

Ten behoeve van de uitwerking van het provinciale bestuursakkoord na de verkiezingen van voorjaar 2007 heeft het PON in opdracht van de provincie drie praktijkbijeenkomsten geleid. In deze bijeenkomsten bogen mensen uit de praktijk zich over de volgende onderwerpen: sociale cohesie, sport en cultuur als bindmiddel en vroegtijdige schoolverlaters. Daarmee kreeg de provincie handvatten aangereikt om te achterhalen wat er op deze terreinen speelt in Brabant.

3 Programmatisch Zorg en Maatschappelijke Inzet

Basisstructuur

Pilot Wmo-monitor

In het verlengde van een project dat we voor de VSO (Vereniging voor Statistiek en Onderzoek) hebben gecoördineerd en waarbij we een matrix met voor Wmo beleidsontwikkeling relevante indicatoren hebben opgesteld in samenwerking met een tiental gemeentelijke O&S-bureaus, wilden we in 2007 in drie gemeenten (van verschillende omvang) pilots opzetten om te kijken of we de noodzakelijke indicatoren met data konden vullen. In de eerste helft van het jaar hebben we hiervoor contacten gelegd met GGD-plus. Inmiddels zijn twee gemeenten op ons verzoek bezig met het vullen van data.

Conferentie De maat van welzijn

Als vervolg op het project Welzijn werkt op de markt dat het PON in 2006 uitvoerde vond op 22 maart 2007 de conferentie *De maat van welzijn* plaats. Het hoofdthema was de zakelijke verhoudingen tussen gemeenten en welzijnsinstellingen. Het PON organiseerde de conferentie samen met de Vereniging van Brabantse Gemeenten (VBG) en de kerngroep TRILL (Transformatie naar een Resultaatgerichte Informatievoorziening Lokaal en Landelijk). De conferentie richtte zich op gemeentebestuurders, welzijnsambtenaren en directies, management en stafleden van professionele welzijnsinstellingen.

Samenwerkende Hersenletsel Organisaties Brabant

De Samenwerkende Hersenletsel Organisaties in Brabant (SHOB) hebben het PON gevraagd hun bijeenkomsten te leiden en mee te denken over inhoudelijke en strategische vraagstukken. Belangrijk element was in 2007 de aandacht voor activiteiten in het kader van de Subsidieregeling Informele Zorg.

Participatie van bijzondere groepen

Met de Wmo kregen gemeenten de verantwoordelijkheid voor het welzijn van mensen met een psychische of verstandelijke beperking. Om de cliëntondersteuning aan deze nieuwe doelgroepen te verbeteren, bracht het PON in beeld hoe het is gesteld met de participatie van mensen met een beperking, wat er is veranderd met de komst van de Wmo en wat de rol van de gemeente is als regievoerder bij het bevorderen van de participatie. De bevindingen zijn in een rapportage weergegeven.

Nieuw werkvormen in de zorg

Als vervolg op het project 'Informele zorg en arbeid' schreef het PON een brochure, bedoeld voor iedereen die zich voor het zelfstandig ondernemerschap interesseert, en specifiek voor vrouwen die net zijn gestart of op het punt staan om te starten als zelfstandige. Daarnaast richt de brochure zich op belangenbehartigers, beleidsmakers en relevante instellingen die zich hard maken voor deze groep mensen op de arbeidsmarkt.

De brochure maakt onderdeel uit van publicaties in het kader van FEW! en is mede mogelijk geworden door dagen uit de basisstructuur.

Mobiliseren van het sociale netwerk van dementerenden

Om overbelasting en eenzaamheid van dementerenden en mantelzorgers te voorkomen, is het van belang dat het sociale netwerk betrokken wordt bij de ondersteuning van zowel de mantelzorger als de dementerende. Het PON inventariseerde welke initiatieven er momenteel worden genomen om de dementiezorg te verbeteren en wat hulpverleners doen om het sociale netwerk in te schakelen. In een notitie is de stand van zaken weergegeven en worden aanbevelingen gedaan om netwerkzorg te bevorderen.

Wmo-barometer

In opdracht van de provincie heeft het PON de zogenaamde Wmo-barometer uitgevoerd. Met deze barometer wordt beoogd om per prestatieveld inzicht te krijgen in de voortgang die gemeenten boeken op het terrein van de Wmo. Omdat gemeenten overvraagd dreigen te worden over de Wmo is een beperkte vragenlijst toegezonden. De uitkomsten geven inzicht in de mate waarin gemeenten beleid voeren met betrekking tot vrijwilligerswerk, mantelzorg, de indicatie en toewijzing van huishoudelijke verzorging en de aandacht voor mensen met beperkingen.

Inventarisatie nieuwe doelgroepen

Gemeenten besteden in het kader van de Wmo aandacht aan mensen met beperkingen (mensen met lichamelijke en verstandelijke beperkingen, mensen met dementie et cetera) die in hun gemeente wonen. In opdracht van de provincie en als service aan gemeenten hebben wij landelijke prevalentiecijfers doorgerekend naar de afzonderlijke Brabantse gemeenten. Dit geeft weliswaar geen exact beeld, maar wel een indicatie van de aantallen van deze mensen per gemeente. Deze cijfers zijn opgenomen in de Sociale Atlas Brabant.

Lokale monitor sociale participatie

Op basis van de provinciale monitor sociale participatie, die wij inmiddels twee maal hebben uitgevoerd, willen we ook (kleinere) gemeenten de mogelijkheid bieden om lokaal een monitor uit te voeren ter ondersteuning van hun participatiebeleid. Daartoe is de provinciale monitor vereenvoudigd en geschikt gemaakt voor lokaal gebruik. De vragenlijst kan via de website van het PON gebruikt worden. Daarnaast is er een modulair opgebouwd aanbod geformuleerd, waar gemeenten afhankelijk van hun behoefte op kunnen intekenen (hulp bij dataverzameling, verwerking, analyse).

Voorliggende voorzieningen in de lokale samenleving

Het PON heeft een publicatie in voorbereiding, waarin een aantal voorbeelden worden beschreven van kleinschalige voorzieningen die mensen in staat stellen langer in hun dorp te blijven wonen. De publicatie dient als voorbeeld voor andere initiatiefnemers. Bij deze publicatie wordt samengewerkt met Stichting Op het Dorp.

Flexibel volume

Monitor informele zorg: projecten 2006

Het PON monitorde 32 projecten uit provinciale regelingen zoals Respijtzorg, de Donatieregeling, Georganiseerde vriendschappen op maat, het Actieplan Informele Zorg, zorgvernieuwingsgelden, de Regionale Sociale Agenda en Sociaal Beleid. Uit de monitor bleek onder andere dat de subsidies zeer gewaardeerd worden, dat ze nog wel enigszins versnipperd worden ingezet, dat er behoefte is aan langlopende projecten en dat uitwisseling van ervaringen op prijs worden gesteld. Een van de manieren om tot uitwisseling te komen is het aanbieden van een publieksversie van de monitor. Het PON heeft deze geschreven.

De resultaten van de monitor worden door de provincie gebruikt bij het opstellen/aanscherpen van het beleid, de subsidiecriteria en de regelingen voor projecten informele zorg.

Gezondheidszorg en patiënten in Brabant

In opdracht van de PRVMZ (Provinciale Raad voor de Volksgezondheid en Maatschappelijk Zorg) en de provincie Noord-Brabant bevroeg het PON zijn Brabantpanel naar hun opvattingen over de gezondheidszorg en hulpverlening in Nederland en Brabant en over hun rol als burger, consument en patiënt. De resultaten zijn gepresenteerd tijdens de conferentie 'Update zorgvragersbeleid' waaraan vertegenwoordigers van cliënten- en patiëntenorganisaties deelnamen. Verder zijn de resultaten gebruikt in een beleidsadvies van de PRVMZ aan de provincie Noord-Brabant.

Zorg voor diversiteit in de zorg

Het PON evalueerde in opdracht van Stichting Zet en provincie Noord-Brabant het equalproject Zorg voor diversiteit in de zorg. Het project beoogde allochtonen toe te leiden naar een baan in een zorginstelling. De evaluatie is in december 2007 afgerond en de eindrapportage verschijnt in januari 2008.

Ondersteuning cliëntenparticipatie jeugdzorg

De provincie Noord-Brabant heeft onder de noemer 'implementatie participatiewerkplaatsen' het startsein gegeven voor de opbouw van een regionale en provinciale organisatiestructuur voor de participatie van cliënten in de jeugdzorg. Deze regionaal vorm te geven structuur is ondergebracht bij de vier Regionale Patiënten en Consumenten Platforms (RPCP's) in Noord-Brabant.

Het PON kreeg de opdracht te onderzoeken op welke wijze dit implementatietraject vorm krijgt en welke resultaten het oplevert in termen van betrokkenheid van cliënten bij de Brabantse jeugdzorg. In 2007 verscheen de eindrapportage, waarin wordt aangegeven welke interventies noodzakelijk zijn om de meerwaarde van deze werkplaatsen te accentueren.

Extern betaald

Kleurrijk Brabant Zorgt

Het PON inventariseert samen met het adviesbureau PSW in opdracht van de provincie Noord-Brabant op welke wijze allochtone ondernemende vrouwen een bijdrage kunnen leveren aan de arbeidstekorten in de zorgsector in Brabant. Het onderzoek is in december 2007 gestart en loopt tot juni 2008.

Analyse van de eerstelijnszorg in Zuid-Nederland

In opdracht van Stichting Robuust heeft het PON een regio-analyse uitgevoerd om vast te stellen welke behoeften en verwachtingen eerstelijns zorgprofessionals hebben ten aanzien van de kwaliteit en continuïteit van zorg en onderlinge samenwerking. Er blijkt behoefte te zijn aan ondersteuning bij het vinden van praktijkopvolgers, kwaliteitsbevorderende activiteiten, de ontwikkeling van praktijkorganisaties en de aanpak en organisatie van samenwerking. Het is aan de Regionale Ondersteuningsstructuren om zichtbaar te maken op welke wijze zij de eerstelijns professionals daarbij kunnen ondersteunen.

Netwerk Transitie bestaande zorgplannen

In opdracht van ActiZ, organisatie van zorgondernemers, heeft het PON een landelijk netwerk begeleid waarbij zorginstellingen ondersteund zijn bij de invoering van het Zorgleefplan in hun organisatie.

De zorg gaat door! Ook in de ggz

Het PON voerde in 2004 en 2005 het project *De zorg gaat door! Informele relaties in verblijf en deeltijdvoorzieningen* uit. Het project was succesvol en werd afgesloten met het verschijnen van onder andere een handleiding voor verpleeg- en verzorgingshuizen. De handleiding was in eerste instantie opgesteld voor mensen die met de ouderenzorg te maken hebben. We kregen steeds meer vragen vanuit de ggz-sector of het project ook in hun sector toepasbaar is. Hiervoor hebben we - mede mogelijk gemaakt door de inzet van dagen uit het flexibel volume - een aantal pilots in de betreffende sector uitgevoerd om vervolgens de handleiding aan te kunnen passen.

De zorg gaat door! Noord-Holland

In opdracht van de provincie Noord-Holland heeft het PON een impuls gegeven aan de aandacht voor mantelzorg(ers) binnen de zorginstellingen in die provincie. Het PON ontwikkelde een train-de-trainersprogramma waarmee medewerkers van een groot aantal zorginstellingen werden geschoold om met de methodiek *De zorg gaat door!* om te gaan. De training is acht maal gegeven, eveneens zijn acht terugkomdagen georganiseerd. Ongeveer 110 mensen namen aan de training deel.

De zorg gaat door! Leerzame ontmoetingen

De toepassing van de door het PON ontwikkelde participatiemethode *De zorg gaat door!* (2005) vereist een kwaliteitsslag van medewerkers in de zorg, vooral in communicatie en deskundigheid. Het reguliere onderwijs besteedt te weinig aandacht aan de omgang met mantelzorgers, zodat ook voor scholieren deskundigheidsbevordering nodig is. Daarom heeft het PON een lespakket ontwikkeld voor (leerling)verzorgenden en helpenden in de zorg. Het pakket bestaat uit een boekje, een dvd en folders. In 2008 wordt nog gewerkt aan een interactieve lesmethode, die meer gericht is op het reguliere onderwijs.

Personenalarmering in Dordrecht

De gemeente Dordrecht kijkt in het kader van de Wmo kritisch naar de relatie tussen gemeente en welzijnsdiensten. Zij gaf het PON opdracht na te gaan of de personenalarmering en de daaraan gekoppelde commerciële diensten, zoals de alarmcentrale, ook los van elkaar levensvatbaar zijn.

Het onderzoek resulteerde in drie mogelijke scenario's voor de gemeente. Het scenario waarin het gebruik, in plaats van het welzijnswerk, gesubsidieerd wordt, past het best bij de koers die de gemeente wil varen. De gemeente is ook geadviseerd om samen te werken in regionaal verband.

Nieuwe EU-burgers in Eindhoven

De gemeente Eindhoven, dienst Maatschappelijke Ontwikkeling, gaf het PON opdracht om de omvang van de groep zogenaamde nieuwe EU-burgers (uit met name Bulgarije en Roemenië) en de problematiek van deze burgers in kaart te brengen, oplossingsrichtingen voor eventuele problemen te schetsen en adviezen hierover te geven. De problemen richten zich vooral op het gebruik van opvangvoorzieningen, de aanzuigende werking op de doelgroep en het veroorzaken van overlast.

Het PON adviseerde een gezamenlijke visie te ontwikkelen, waarbij de gemeente als kartrekker fungeert. De gemeente zal meer dan tot nu toe de regie op zich nemen om partijen in het veld bij elkaar te roepen en aanjager te zijn bij het maken van afspraken. Op korte termijn pakt de gemeenten de overlast aan.

Ondersteuning lokale infrastructuur van thuiswonende ouderen en hun mantelzorgers

Het project hanteert een vraaggerichte lokale en integrale ketenbenadering om de vraag van thuiswonende dementerende en chronisch zieke ouderen, hun mantelzorgers en de lokale infrastructuur te koppelen met het aanbod aan hulpmiddelen. Het Vicasa-concept, een hulpmiddel waarbij gebruik wordt gemaakt van een beeldtelefoon, maakt daarvan onderdeel uit.

Het PON verrichtte in 2007 een vooronderzoek, zocht samenwerking met gemeenten en andere partijen en wierf mensen om deel te nemen aan een pilot. Tien chronisch zieken en hun mantelzorgers in het dorp Dommelen krijgen in 2008 hulpmiddelen ter beschikking om te testen of deze bijdragen aan hun welbevinden. Het project wordt mede mogelijk gemaakt door de inzet van dagen uit de basisstructuur.

Haalbaarheid hbo-V 's-Hertogenbosch

Avans Hogeschool heeft vestigingen in Breda, Tilburg en 's-Hertogenbosch. In Breda biedt Avans de studie hbo-Verpleegkunde aan. Deze studie is geaccrediteerd. In 's-Hertogenbosch biedt Avans (of een andere hogeschool) deze studie nog niet aan, maar Avans heeft voornemens dit wel te gaan doen.

Om een nieuwe opleidingsrichting te beginnen dient een aanvraag bij het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen ingediend te worden. De vraag naar meerwaarde en behoefte is een onderdeel van deze aanvraag. Het PON zocht, in opdracht van Avans, antwoord op deze vragen.

Uit gesprekken met mentoren van scholen en een enquête onder scholieren bleek dat de hbo-V onder scholieren niet echt bekend was, dat de interesse niet echt heel groot was, maar dat een opleiding in de regio de interesse wel vergroot. Het advies aan Avans was om in te zetten op specifieke doelgroepen zoals allochtone leerlingen en mannen.

Thuis in dementie

Dit project richt zich op verbetering van de leefomstandigheden en zorgverlening voor cliënten en mantelzorgers in de thuissituatie van dementierenden door innovatie van producten en diensten. Het project wordt uitgevoerd in het kader van Innovatieve Acties Brabant 3.

In 2007 werden vier portretten van thuiswonende dementierenden en hun mantelzorgers gemaakt. Ook experts in de regio Midden-Brabant (hulpverleners, behandelaars en de Alzheimerafdeling Midden-Brabant) zijn geïnterviewd. Dit alles is vastgelegd op een dvd. Het PON rapporteerde over deze bevindingen, alsmede over het belang van een netwerk voor zowel dementierenden als mantelzorgers.

De film diende als inspiratiebron voor studenten van Industrial Design van de TUE. Ze kregen een onderwijsopdracht, die resulteerde in negen ideeën voor nieuwe producten, zoals een apparaat voor het terugvinden van sleutels, een slimme koffiebeker, een watercooler die herinnert om te drinken, een nostalgische radio, een armband die herinnert om naar het toilet te gaan et cetera. In 2008 worden de ideeën samen met het bedrijfsleven uitgewerkt.

In dit project worden ook dagen uit de basisstructuur ingezet.

Actualisatie Wmo en mantelzorg

Het PON-rapport *Mantelzorg in perspectief 2005* geeft een goed beeld van de manieren waarop in een gemeente aandacht aan mantelzorg wordt besteed. Het boek is voor veel gemeenten een informatiebron, maar ook andere instanties zijn gebaat met een overzicht wat gemeenten doen op het gebied van mantelzorg.

Met de start van de Wmo per 1 januari 2007 verwachtte de provincie dat de aandacht voor mantelzorg verandert, omdat gemeenten verantwoordelijk worden voor de mantelzorgondersteuning. De provincie vroeg het PON daarom het rapport te actualiseren. Die actualisatie is begin 2008 gereed.

Zorgtechnologie aan huis

In opdracht van de provincie Noord-Brabant voerde het PON het project Zorgtechnologie aan huis uit. Het doel is om de marketing en distributie van hulpmiddelen voor thuiswonende dementerenden en hun informele verzorgers te verbeteren.

Mantelzorgvouchers BRIZ

In opdracht van de Brabantse Raad voor de Informele Zorg (BRIZ) voerde het PON, samen met de Stichting Mantelzorg Midden-Brabant, een project uit, gericht op de realisatie van een ondersteuningsstructuur voor mantelzorgers op lokaal niveau. Het idee was om mantelzorgvouchers te geven, die in te leveren zijn bij diverse instellingen.

Met drie gemeenten in Noord-Brabant is het mantelzorgbeleid en het ondersteuningsaanbod in kaart gebracht. Loketmedewerkers hebben na een training meer zicht gekregen op wensen en behoeften van mantelzorgers en stellen voor hen een ondersteuningsplan op. Het ondersteuningsplan bestaat uit vouchers voor mantelzorgers die zij naar behoefte kunnen inleveren.

De menselijke maat: blijvende aandacht voor bejegening in de ouderenzorg

De aanleiding voor dit project was de vraag in hoeverre ouderen echt invloed kunnen uitoefenen op de zorg- en dienstverlening in intramurale instellingen. Bejegening maakt hiervan een belangrijk onderdeel uit. Cliëntenraden in de zorginstellingen kunnen grote invloed uitoefenen op de manier waarop cliënten worden bejegend: door in contact te treden met hun achterban en vervolgens met de informatie van de achterban met medewerkers en directie in gesprek te gaan.

Het PON voerde, met middelen van het VSB-fonds, Fonds1818 en Stichting Sluyterman van Loo, pilots uit hoe cliëntenraden het beste begeleid kunnen worden. Het project mondde uit in een handleiding voor cliëntenraden. In 2008 volgt nog een implementatiefase.

De menselijke maat: netwerkvorming

Het PON begeleidde een netwerk van managers, beleidsfunctionarissen en cliëntvertrouwenspersonen voor de opzet en uitvoering van een traject van *De menselijke maat*. De deelnemers aan het netwerk werden met de methodiek vertrouwd gemaakt en zorgden voor verankering van de methodiek in hun instelling.

TRILL-benchmark

Het Servicepunt Welzijnsinformatie heeft het PON opdracht gegeven een TRILL-benchmark (Transformatie naar een Resultaatgerichte Informatievoorziening Lokaal en Landelijk) in pilotvorm uit te voeren voor de onderwerpen 'vrijwilligerswerk voor jongeren' en 'buurtbetrokkenheid'. Hiermee wil men te weten komen met welke combinatie van diensten de beste resultaten worden bereikt.

Dit project wordt medegefinancierd uit het flexibel volume.

Advies Wmo-loket Goirle

In opdracht van de gemeente Goirle heeft het PON een bijeenkomst met partners van het Wmo-loket in Goirle georganiseerd. Het doel was het functioneren van elke partner in het loket te onderzoeken. Op grond hiervan heeft het PON de gemeente Goirle geadviseerd over de rollen en verantwoordelijkheden van de partners van het loket.

Advies Wmo-loket 's-Hertogenbosch

De gemeente 's-Hertogenbosch heeft het PON advies gevraagd over de inrichting van het Wmo-loket. Het ging met name over de vraag of er één loket moest komen of meerdere wijkloketten en welke diensten in het loket zouden moeten/kunnen worden aangeboden. Het advies heeft duidelijk gemaakt dat het opzetten van een centraal loket (met daaraan gelinkt een aantal wijkloketten) realistischer is dan het opzetten van een aantal volledig opgetuigde en gelijkwaardige wijkloketten.

Door! Eindhoven

In DOOR! werken vier woningcorporaties en tien opvanginstellingen uit de regio Eindhoven samen om (een deel van) de uitstroom van opvanginstellingen te realiseren. Het uitvalpercentage blijkt in de praktijk per deelnemende opvanginstelling te verschillen. De oorzaken daarvan zijn niet bekend. Het PON deed handreikingen om de uitval te beperken en de inzet van de deelnemende instellingen te verbeteren.

Communicatieplan Neos

Neos, organisatie voor maatschappelijke opvang in Eindhoven en Zuidoost-Brabant, wil zich in het kader van de Wmo beter profileren in de regiogemeenten. Neos vroeg het PON daarom een advies over de wijze waarop zij (vooral inhoudelijk) haar communicatie naar deze gemeente kan verbeteren. Wij hebben de regiogemeenten geconsulteerd. Een van de adviezen was om enkele bijeenkomsten met regiogemeenten te organiseren, om daarmee kennis en verwachtingen uit te wisselen. Daarnaast is een brochure voor de regiogemeenten geproduceerd.

Evaluatie provinciaal vrijwilligersbeleid

De provincie Noord-Brabant gaf het PON opdracht om het provinciaal vrijwilligersbeleid te evalueren, met als doel speerpunten voor de bestuursperiode 2007-2011 te benoemen.

Het onderzoek wijst uit dat de provinciale inzet gewaardeerd wordt. Wel worden aanzetten tot herijking van het provinciaal beleid gegeven. Dat betreft aanscherping van speerpunten, met name als gevolg van de uitvoering van de Wmo. Ook worden aanbevelingen gedaan om de inzet van de steunfuncties scherper te definiëren.

Woon-Zorg-Service in de Wijk (WZSW)

In opdracht van tien gemeenten in Midden-Brabant werkt het PON aan de ontwikkeling en implementatie van het WZSW-concept in deze gemeenten. Het PON voert deze opdracht uit samen met de PRVMZ. WZSW wordt tevens gezien als instrument voor vernieuwing van lokaal sociaal beleid. Er zijn lokale plannen opgesteld en deze zijn inmiddels goeddeels in uitvoering gebracht. Het PON adviseert over strategie en praktijk, begeleidt de projectleiders, is voorzitter en adviseur van de stuurgroep en verzamelt en interpreteert ervaringsgegevens over proces en inhoud.

Maaltijdgebruik in de regio Uden-Veghel

Stichting Welzijn Ouderen Uden-Veghel-Boekel gaf het PON opdracht om te onderzoeken wat de oorzaken zijn van het verschil in gebruik van door de SWO aangeleverde maaltijden in de diverse gemeenten. Uit een enquête onder betrokken ouderen blijkt dat met name het verschil in bekendheid van de maaltijddienst een rol speelt. Ook het feit dat ouderen gebruik maken van maaltijden die door anderen geleverd worden en de inkomenspositie van ouderen zijn belangrijke redenen voor het verschil in maaltijdgebruik.

Welzijn en zorg in Helenaveen

In opdracht van de Kruisvereniging Helenaveen stelde het PON een plan van aanpak op voor de uitvoering van activiteiten. Het plan werd gefinancierd door de gemeente Deurne en - omdat het hier om een voorbeeldproject voor andere kleine kernen gaat - uit de basisstructuur.

Wmo-klanttevredenheidsonderzoek Vught

Het PON voert voor de gemeente Vught een klanttevredenheidsonderzoek uit onder vragers van individuele Wmo-voorzieningen. De voorbereidingen van het onderzoek zijn in 2007 gestart, de uitvoering vindt plaats in de eerste helft van 2008. Via schriftelijk onderzoek zullen cliënten van Wmo-voorzieningen vragen gesteld worden over hun tevredenheid rondom de aanvraag van deze voorzieningen en de dienstverlening van de gemeente hierbij. De resultaten worden vastgelegd in een onderzoeksrapport en zijn beschikbaar voor het ministerie van VWS in het kader van de wettelijke verplichting die gemeenten hebben om gegevens over deze klanttevredenheidsonderzoeken openbaar te maken.

Voorzitterschap Stomavereniging

Een PON-medewerker vervulde op detachingsbasis de rol van voorzitter van het bestuur van de Nederlandse Stomavereniging. De Stomavereniging is een middelgrote patiëntenvereniging.

4 Programmalijn Bestuur en Informatie

Basisstructuur

Sociale Atlas Brabant

In 2004 nam het PON het initiatief voor de Sociale Atlas Brabant. De atlas is een via internet te raadplegen databank (www.socialeatlasbrabant.nl) met cijfers over het brede sociale domein in de provincie Noord-Brabant. De cijfers kunnen in de vorm van tabellen, kaarten en grafieken opgeroepen worden en kunnen gebruikt worden als basis voor lokaal en regionaal beleid.

De atlas kent twee versies: een openbare en een abonnementsversie. De abonnementsversie geeft toegang tot meer onderwerpen en data zijn op een lager geografisch niveau te raadplegen. In 2007 waren er zeven betalende abonnees.

Het PON actualiseert de atlas twee maal per jaar en voegt daarnaast periodiek nieuwe data (onder andere uit eigen onderzoek) toe.

Inzet voor Telos

Het PON is een van de partners van Telos, het Brabants Centrum voor Duurzaamheidvraagstukken. In 2007 zette het PON zich in voor diverse activiteiten en projecten van Telos.

Zo werkten we mee aan de opzet en uitvoering van een monitor voor duurzame plattelandsontwikkeling. In dat kader werden Brabanders via het Brabantpanel bevraagd naar hun mening over het platteland. Ook werden een literatuurstudie en verantwoording van de onderzoeksmethode uitgevoerd. De resultaten van dit project verschijnen begin 2008.

Daarnaast zijn er activiteiten ondernomen op het terrein van de relatie tussen stad en platteland. Stedelijke gebieden en het platteland zijn in Brabant steeds meer met elkaar verweven. Nagegaan is hoe die verwevenheid er in de praktijk uitziet en wat de consequenties ervan zijn voor de ontwikkeling van dorpen en stadswijken.

Voorts bracht het PON in opdracht van Telos in beeld hoe het is gesteld met vraagstukken van ontgroening, vergrijzing en, op termijn, een teruglopende bevolking in Noord-Brabant. Een rapportage hierover is inmiddels aan Telos aangeboden en een vervolgonderzoek is in voorbereiding.

Daarnaast zetten we ons in voor het meten van duurzaamheid in wijkplannen en bij woningcorporaties. Ook droeg het PON bij aan de Brabant Balie/Telos-debatten over duurzaamheid in 2007.

Brabantpanel

Het Brabantpanel (www.brabantpanel.nl) wordt regelmatig ingezet om de mening van de Brabanders te peilen over actuele onderwerpen of ontwikkelingen.

In 2007 zijn de volgende onderzoeken uitgevoerd via het PON-Brabantpanel:

- **Vergrijzing en ouderenbeleid (maart 2007):** onderzoek in opdracht van het BKO.

Onderzoek naar opvattingen van Brabanders over ouderen en vergrijzing in Brabant en naar de door hen gewenste richting van overheidsbeleid met betrekking tot ouderen.

- **Gezondheidszorg en patiënten (mei 2007):** onderzoek in opdracht van de PRVMZ en de provincie Noord-Brabant.
Onderzoek naar opvattingen over de gezondheidszorg en hulpverlening in Nederland en Brabant en over de rol van Brabanders als burger, consument en patiënt.
- **Brabanders over het platteland (september 2007):** onderzoek in opdracht van Telos en de provincie Noord-Brabant.
Dit onderzoek is een onderdeel van de door Telos opgezette plattelandsbalans voor de Noord-Brabant. In de plattelandsbalans wordt aangegeven hoe het platteland van Brabant eruit ziet op economisch, ecologisch en sociaal-cultureel gebied.
- **Brabantse Cultuurmonitor (oktober 2007):** onderzoek in opdracht van de provincie Noord-Brabant naar gebruik en waardering van culturele activiteiten. De resultaten verschijnen in de eerste helft van 2008.
- **Energiebesparing (november 2007):** onderzoek in opdracht van het Brabants Dagblad naar de bekendheid met energiebesparende maatregelen en de toepassing daarvan in het dagelijkse leven. De resultaten zijn als artikel verschenen in het Brabants Dagblad.

VBG bestuurderspanel

In opdracht van de Vereniging van Brabantse Gemeenten (VBG) heeft het PON een eerste enquête gehouden onder gemeentebestuurders, -raadsleden en – ambtenaren. Het onderwerp was de nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening (nWRO). Er is gevraagd in welke mate zij op de hoogte zijn van de nWRO en welke verwachtingen zij van de wet hebben. De resultaten zijn aan het VBG-bestuur gepresenteerd.

Het is de bedoeling om met enige regelmaat een panel van bestuurders te bevragen over actuele onderwerpen.

VSO-bestuur

Sinds 2005 participeert het PON in het bestuur van de landelijke Vereniging voor Statistiek en Onderzoek (VSO) en verzorgt het penningmeesterschap ervan. De VSO is de koepelorganisatie voor publieke onderzoeksinstituten die zich bezighouden met onderzoek ten behoeve van lokaal en regionaal beleid.

Dr. Gradus Hendriksstichting

De Gradus Hendriksstichting verzorgt de leerstoel wetenschappelijke grondslagen van het opbouwwerk aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. In 2007 is gezocht naar een nieuwe constructie voor het hoogleraarschap waarbij ook de sociale faculteit van de Universiteit van Utrecht benaderd is. In het bestuur participeren de Erasmus Universiteit, Aedes, Rabobank, MOVISIE en het PON.

Avans Hogeschool Breda

Het PON participeert in de werkveldadviesraad van de Academie voor Sociale Studies van Avans Hogeschool Breda. Daarnaast speelde het PON in 2007 een rol bij de accreditatie van de opleiding CMV (culturele en maatschappelijke vorming).

Comité van Toezicht IAB-3

In 2006 is voor de derde achtereenvolgende keer met behulp van Europese en provinciale middelen een stimuleringsfonds gecreëerd om de innovatiekracht van het Brabantse bedrijfsleven en de maatschappelijke organisaties te benutten voor het thema *Active Aging*. Het PON vervulde daarbij in 2007 een adviserende rol ten behoeve van de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij (BOM), de uitvoerende organisatie. Het PON maakt ook deel uit van het Comité van Toezicht van IAB-3 (Innovatieve Acties Brabant).

Begeleidingscommissie Lectoraat Gerontologie Avans

Gedurende het jaar 2007 heeft het PON het voorzitterschap vervuld van de begeleidingscommissie van het Lectoraat Gerontologie. Een belangrijke ontwikkeling was de samenwerking, ook organisatorisch, met de lectoraten vermaatschappelijking en huiselijk geweld. Dat leidde tot het expertisecentrum X-part. Daardoor is de begeleidingscommissie opgegaan in de adviesraad voor X-part, waarvan het PON deel uitmaakt.

Redactie Leven in de buurt

Het PON heeft zitting in de redactie van het blad *Leven in de buurt* dat door de provincie wordt uitgegeven. Het PON neemt deel aan de discussies over de inhoud, levert suggesties et cetera.

Extern betaald

Ondersteuning Vereniging van Brabantse Gemeenten (VBG)

Naast het ambtelijk secretariaat voerde het PON in 2007 diverse werkzaamheden uit voor de VBG. Zo werkte het PON mee aan verschillende bijeenkomsten voor bestuurlijk Brabant, waarbij het vooral om toekomstperspectieven voor Brabant ging. Daarnaast werd een aantal kleinere bijeenkomsten georganiseerd waarbij specifieke beleidskwesties aan de orde kwamen. Deze bijeenkomsten waren meer praktisch gerelateerd en werden, behalve door portefeuillehouders van gemeenten, ook bezocht door het maatschappelijk middenveld en relevante organisaties.

Omdat de provincie ook veel waarde hecht aan een goed functionerende VBG, kwam een deel van de werkzaamheden van het PON ten laste van de basisstructuur.

Onderzoek rond verkiezingen Provinciale Staten

In maart 2007 vonden de verkiezingen voor Provinciale Staten plaats. De provincie vroeg het PON onderzoek te doen naar redenen van burgers om niet te stemmen en wat de provincie zou kunnen doen om mensen te motiveren om te gaan stemmen. Via het Brabantpanel kregen burgers een aantal vragen met betrekking tot dit onderwerp voorgelegd. De resultaten dienden als input voor het debat dat het PON heeft georganiseerd en geleid, tussen leden van Provinciale Staten en burgers (uit het Brabantpanel).

De Staat van de Gemeente

De Staat van de Gemeente is een instrument waarmee gemeenten en burgers in Nederland inzicht kunnen krijgen in de prestaties van hun gemeente op hoofdlijnen (zie www.staatvandegemeente.nl). Deze landelijke beleidsmonitor ontwikkelde het PON samen met Deloitte, BMC, de Vereniging van Gemeentesecretarissen (VGS) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG).

Vanaf de start in 2005 is de monitor inmiddels al in meer dan honderdvijftig Nederlandse gemeenten in gebruik genomen.

De resultaten van De Staat van de Gemeente worden ook weergegeven op de VNG-site www.watdoetjegemeente.nl. Veel gemeenten verbinden aan de uitkomsten van De Staat van de Gemeente stevige conclusies en ondernemen daartoe de nodige acties.

Jaarlijks worden twee tranches uitgevoerd; in 2007 namen respectievelijk 26 en 47 verschillende gemeenten deel. Het succes van de Staat is niet onopgemerkt gebleven. Nu is gebleken dat zowel De Staat van De Gemeente als [watdoetjegemeente.nl](http://www.watdoetjegemeente.nl) van de VNG beide in een belangrijke behoefte voorzien, is besloten de instrumenten onder auspiciën van de VNG samen te voegen.

Medewerkertevredenheidsonderzoek Vught 2e meting

De gemeente Vught heeft in 2006 door het PON een eerste medewerkers-tevredenheidsonderzoek (MTO) uit laten voeren. Kort daarop is de gemeentelijke organisatie verhuisd naar een nieuw kantoor. Tegelijkertijd is de organisatie overgegaan op een nieuwe manier van werken waarbij sprake is van meer digitalisering en meer integraal, vraaggestuurd en projectmatig werken.

In 2007 zijn de voorbereidingen voor een 2^e MTO gestart. Dit MTO wordt in 2008 uitgevoerd. De resultaten worden vastgelegd in een onderzoeksrapport.

5 Overige projecten

Basisstructuur

Jaarboek 2007: BrabantDorp

Onder de titel *BrabantDorp. Waar de grenzen tussen stad en platteland verdwijnen* presenteerde het PON op 23 april zijn Jaarboek 2007. Het eerste exemplaar van het Jaarboek werd aangeboden aan mevrouw Van Haften, gedeputeerde voor jeugd, cultuur en samenleving.

Centraal in het boek staat een essay over zestig jaar ontwikkeling van kleine kernen en plattelandsbeleid in Noord-Brabant. Daarmee verbonden is een agenda voor de toekomst richting een vitaal platteland. De beschouwingen zijn gelardeerd met enkele korte portretten van inspirerende initiatieven en een fotokatern.

Samen met Omroep Brabant stelde het PON een televisieprogramma rond BrabantDorp samen. De dvd van de uitzending is in het Jaarboek opgenomen.

Jaarboek 2008

De voorbereidingen van het Jaarboek 2008 zijn gestart. Dat Jaarboek is gewijd aan de dubbele verwachtingen in de relatie overheid en burger op lokaal niveau. Het Jaarboek zal naar verwachting in september 2008 worden gepresenteerd.

Brabants Kenniscentrum Ouderen (BKO)

Het PON voert het inhoudelijk en ambtelijk secretariaat van het BKO. Het BKO-bestuur formuleert zijn eigen beleidsvoornemens en doet zelf verslag van de verrichte werkzaamheden en activiteiten. De belangrijkste activiteiten in 2007 waren:

- Productie en presentatie van een strategisch advies aan provincie, gemeenten en maatschappelijke organisaties in Brabant.
- Organisatie van het seminar 'vitale mensen, vitale organisaties' in samenwerking met de Leerstoel Ouderenbeleid van de UvT.
- Organisatie van een workshop over allochtone ouderen en gemeentelijk beleid.
- Algemene informatie verspreiden via de website van het BKO (die in 2007 van nieuwe modules is voorzien) en gerichte informatieverspreiding in reactie op gestelde vragen.

In 2007 is het BKO geëvalueerd, waarna de vervolgstراتيجية is vastgesteld in samenspraak met het provinciaal bestuur.

Bijzondere Leerstoel Ouderenbeleid

Het BKO voert het secretariaat van de Stichting Bijzondere Leerstoel Ouderenbeleid en neemt deel aan het bestuur van deze stichting. De Leerstoel Ouderenbeleid is ondergebracht bij de Faculteit der Sociale Wetenschappen van de UvT.

Secretariaat SWOB

Sinds 2002 verzorgt het PON het secretariaat van het zogenaamde SWOB-overleg, een informeel overleg tussen afdelingshoofden van de Brabantse gemeentelijke onderzoeksdiensten. In 2007 stonden de bijeenkomsten en activiteiten vooral in het teken van de ontwikkeling van een Integrale Veiligheidsmonitor.

Bijlage 2: PON-publicaties

Blanken, M.

De maat van welzijn : zakelijke relaties tussen gemeenten en professionele instellingen.

Tilburg : PON, 2007. 62 p. : afbn. (PON-publicaties ; 07-08)

Blanken, M.

Monitor Participatiewerkplaatsen Jeugd : eindrapportage.

Tilburg : PON, 2007. 42 p. (PON-publicaties ; 07-18)

Blanken, M., A. Bosch en P. van Daal

Benchmark TRILL : fase 1: Verkenning.

Tilburg : PON, 2007. 19 p. : bijl.

Blanken, M., A. Bosch en P. van Daal

Benchmark TRILL : fase 2: doorontwikkeling instrument : werkwijze.

Tilburg : PON, 2007. 10 p. : bijl.

Blanken, M. en P. van Daal

Benchmark TRILL : fase 2: doorontwikkeling instrument.

Tilburg : PON, 2007. 27 p. : tabn.

Blanken, M. en T. Rietveld

Care as business : self-employed women within the care sector : abstract.

Tilburg : PON, 2007. 19 p.

Blanken, M. en T. Rietveld

Zorg als zaak : zelfstandig ondernemende vrouwen in de zorg.

Tilburg : PON, 2007. 79 p. : foto's. (PON-publicaties ; 07-10)

Blanken, M. en M. Smulders

FEW! Ondernemende vrouwen in Brabant : dvd.

Tilburg : PON, 2007.

Blanken, M. en M. Smulders

FEW! Ondernemende vrouwen in Brabant : eindrapport.

Tilburg : PON, 2007. 44 p.

BrabantDorp : waar de grenzen tussen stad en platteland verdwijnen :
PON-jaarboek 2007 : onder red. van Sj. Cox, P. van Daal, R. Esser,
H. Horsten, J. Janssen en H. de Kuyper.
Tilburg : PON, 2007. 71 p. : foto's + dvd. - (PON jaarboeken ; 2007)

Cox, Sj. en P. van Daal
Dorpsontwikkelingsplan Linden.
Tilburg : PON, 2007. 32 p. : tabn., grafn. (PON-publicaties ; 07-02)

Daal , P. van en T. Rietveld
Kansen voor een HBO-V opleiding in 's-Hertogenbosch.
Tilburg : PON, 2007. 24 p. : tabn.

Daal, P. van, T. Rietveld en M. van Bommel
Aanzet tot herijking van het provinciaal vrijwilligersbeleid.
Tilburg : PON, 2007. 34 p. (PON-publicaties ; 07-03)

Dorrestein, A.
Gewoon bijzondere ouders : onderzoek naar ondersteuningwensen van
ouders met een adoptiekind.
Tilburg : PON, 2007. 71 p. : afbn., tabn. (PON-publicaties ; 07-01)

Dorrestein, A. en A. Bosch
De kracht van armoedebeleid : kernregels voor een gemeentelijke aanpak van
armoede en sociale uitsluiting door alle economische tijden heen : website op
usb-stick.
Tilburg : PON, 2007. (PON-publicaties ; A-064)

Dorrestein, A. en M. Smulders
Empowerment Brabantse allochtone jongeren : eindevaluatie Equalproject
Kleurrijk Brabant Werkt/Empowerment Brabantse Allochtonen.
Tilburg : PON, 2007. 36 p. : bijl., tabn.

Dorrestein, A. en J. Wielders
Blauwe Maan belicht.
Tilburg : PON, 2007. 45 p. : grafn.

Edelmann, E.
Aanvullend rapport Waarderingsonderzoek Omroep Brabant.
Tilburg : PON, 2007. 44 p. : grafn., bijl., tabn.

Edelmann, E.
Uit in Brabant : ontwikkeling van naamsbekendheid en gebruik van de website tot 2007.
Tilburg : PON, 2007. 33 p. bijl., tabn., grafn.

Edelmann, E. en E. Sanders
Van culturele kaart naar culturele ondersteuning : werken aan een ondersteuningsstructuur voor het culturele en creatieve veld in Noord-Brabant.
Tilburg : PON, 2007. 24 p. : bijl.

Groen, A. en M. Smulders
Midlife Resourcing : eindrapportage.
Tilburg : PON, 2007. 27 p.

Jaarverslag 2006 PON.
Tilburg : PON, 2007. 70 p.

Jeugd Atlas Brabant : met medew. van H. van Arkel, M. Blanken, J. Smets, S.H. ten Thije ook genoemd Boonkamp en A. van de Wakker.
Tilburg : PON, 2007. 63 p. : krtn., tabn., grafn.

Kooger, E.
Dorpsontwikkelingsplan Waspik : in het kader van de WMO Waalwijk. (alleen als PDF-beschikbaar)
Tilburg : PON, 2007. 207 p. : foto's, tabn.

Kooger, E.
Inventarisatie samenhang sociale en fysieke pijler ISV-1.
Tilburg : PON, 2007. 16 p.

Kuyper, H. de
Kunnen Rabobbankkantoren beter en breder worden gebruikt? : Een inventarisatie in het Land van Heusden en Altena.
Tilburg : PON, 2007. 19 p. : tab.

Kuyper, H. de
Quick scan Dorpsontwikkelingsplan Hank.
Tilburg : PON, 2007. 18 p.

Kuyper, H. de
Welzijn en zorg in Helenaveen : plan van aanpak voor de Kruisvereniging Helenaveen.
Tilburg : PON, 2007. 24 p. (PON-publicaties ; 07-17)

Luijten, J.
Onderzoek woonbehoeften van ouderen in Alphen-Chaam : bevindingen.
Tilburg : PON, 2007. 15 p. : tabn.

Luijten, J. en E. Kooger
Dorpsontwikkelingsplan Ulicoten : feiten, ontwikkelingen, meningen en acties.
Tilburg : PON, 2007. 101 p. : tabn., grafn., foto's. (PON-publicaties ; 07-19)

Luijten, J., M. Rijkers en E. Kooger
Accommodatieplan Ulicoten.
Tilburg : PON, 2007. 40 p. : tabn., foto's. (PON-publicaties ; 07-25)

Luijten, J. en M. Smulders
Wonen in Wagenberg.
Tilburg : PON, 2007. 47 p. : tabn., grafn. (PON-publicaties ; 07-26)

Mes, C., M. Bekkers en R. Pepels
Analyse van de eerstelijnszorg in Zuid-Nederland.
Tilburg : PON, 2007. 189 p. : tabn.

Nauta, K.
Samen werken aan prachtwijken : een evaluatie van de wijkwerkplannen van Casade woondiensten.
Tilburg : PON, 2007. 32 p. (PON-publicaties ; 07-09)

Ondernemende vrouwen in Brabant : plattelandsvrouwen maken er werk van : FEW! Special : onder red. van M. Rijkers, M. Blanken, T. Rietveld en M. Smulders.
Tilburg : PON, 2007. 16 p. : foto's
Speciale uitgave van PON-berichten, oktober 2007.

Rietveld, T.
Gedeelde zorg gaat door! : eindrapport.
Tilburg : PON, 2007. 22 p.

Rietveld, T.
Personenalarmering in Dordrecht : keuzes voor de gemeente.
Tilburg : PON, 2007. 23 p.

Rietveld, T.
De zorg gaat door! : Leerzame ontmoetingen : tussenrapportage.
Tilburg : PON, 2007. 12 p.

Rietveld, T. en P. van Daal
Nieuwe EU-burgers in Eindhoven.
Tilburg : PON, 2007. 16 p.

Rietveld, T. en P. van Daal
Uitval project Door!
Tilburg : PON, 2007. 31 p. (PON-publicaties ; 07-16)

Rietveld, T. en A. Leenders
Monitor informele zorg : projecten 2006.
Tilburg : PON, 2007. 38 p. (PON-publicaties ; 07-21)

Rietveld, T. en A. Leenders
Monitor informele zorg : gehonoreerde projecten 2006 :
onder red. van M. Blanken.
Tilburg : PON, 2007. 27 p.

Rietveld, T. en C. Mes
De zorg gaat door! : Train-de-trainerprogramma Noord-Holland.
Tilburg : PON, 2007. 16 p. : foto's. (PON-publicaties ; 07-13)

Rietveld, T. en R. Pepels
De zorg gaat door! : Handleiding voor de GGz.
Tilburg : PON, 2007. 64 p. : foto's. (PON-publicaties ; 07-23)

Rietveld, T. en J. Smets
De menselijke maat : handleiding voor cliëntenraden in de
ouderenzorg.
Tilburg : PON, 2007. 48 p. (PON-publicaties ; 07-24)

Smets, J.
Notitie naar aanleiding van het onderzoek voor de verkiezingen van
Provinciale Staten.
Tilburg : PON, 2007. 11 p.

Smets, J. en M. Smulders
Investeren in sociale veiligheid.
Tilburg : PON, 2007. 33 p. : bijl.

Smets, J. en E. Stultjens
Brede scholen in Brabant : stand van zaken 2007.
Tilburg : PON, 2007. 35 p. : grafn., tabn., krtn.

Stultjens, E. en E. Edelmann
Waarderingsonderzoek Omroep Brabant : Provinciaal rapport.
Tilburg : PON, 2007. 81 p. : bijl., tabn., grafn. (PON-publicaties ; 07-14)

Stultjens, E. en A. van de Wakker
Allochtone ouderen in beeld?
Tilburg : PON, 2007. 39 p. : tabn.

Swinkels, M.
Jaarverslag 2006 Stichting Op 't Dorp.
Tilburg : PON, 2007.

Wakker, A. van de en H. Maas
Samen sterker? : Monitor regionaal sociaal beleid.
Tilburg : PON, 2007. 33 p.

Werkplan 2008 PON.
Tilburg : PON, 2007. 29 p.

Wezel, M. van
De school staat er niet alleen voor : voortijdig schoolverlaten in samenhang
bezien.
Tilburg : PON, 2007. - 64 p. : afbn. (PON-publicaties ; 07-11)

Wezel, M. van en M. Smulders
Grenzen stellen en ruimte bieden : jeugd en veiligheid: repressie en preventie
in één.
Tilburg : PON, 2007. 34 p. (PON-publicaties ; 07-12)

Wielders, J.
Opbrengst brede scholen in Tilburg.
Tilburg : PON, 2007. 18 p. : tabn.

Wielders, J. en J. Smets
Argumenten die tellen : reflecties vanuit theorie en praktijk over de
maatschappelijke meerwaarde van brede scholen.
Tilburg : PON, 2007. 47 p. (PON-publicaties ; 07-07)

Zorg, De, gaat door! : film en tekstfragmenten : dvd.
Tilburg : PON, 2007. dvd. (PON-publicaties ; A-065)

Bijlage 3: Publicaties in samenwerking met derden

Bommel, M. van, K. du Long en E. Verkaar
De Staat van de Gemeente : deelrapport 1: Gemeenten met <25.000 inwoners : najaar 2006.
Tilburg : PON ; BMC ; Deloitte, 2007. 77 p. : tabn., grafn., bijl.
(PON-publicaties ; 07-04)

Bommel, M. van, K. du Long en E. Verkaar
De Staat van de Gemeente : deelrapport 2: Gemeenten met 25.000-50.000 inwoners : najaar 2006.
Tilburg : PON ; BMC ; Deloitte, 2007. 75 p. : tabn., grafn., bijl.
(PON-publicaties ; 07-05)

Bommel, M. van, K. du Long en E. Verkaar
De Staat van de Gemeente : deelrapport 3: Gemeenten met 50.000 inwoners of meer : najaar 2006.
Tilburg : PON ; BMC ; Deloitte, 2007. 75 p. : tabn., grafn., bijl.
(PON-publicaties ; 07-06)

Bosch, A. en E. Edelmann
Klanttevredenheidsonderzoek UWV 2005 : totaalrapport.
Amsterdam ; Heerlen ; Tilburg : PASA Research, 2006.

Brede scholen in Brabant : 2007: onder red. van J. Smets en E. Stultjens.
Tilburg ; Den Bosch : PON ; Provincie Noord-Brabant, 2007. 27 p. : grafn., tabn., foto's.

Dorrestein, A.
Methodiek promotieteams allochtone jongeren.
Tilburg : Palet, 2007.

Duurzaamheidbalans, De, van Brabant 2006 : eindred. : F. Hermans, J. Dagevos.
Tilburg : Telos ; PON, 2006. 160 p. : grafn., foto's + De Verantwoording.

Franken, P.
Toekomstvisie vereniging kleine kernen noord-brabant 2007-2011.
Tilburg : Vereniging kleine kernen Noord-Brabant ; PON, 2006. 23 p. : foto's.

Groen, A. en M. Smulders
Midlife Resourcing : Ken je talent! : Naar een levensfasegericht personeelsbeleid.
Tilburg : BKO, 2007. 44 p. : foto's.

Kuyper, H. de
Pannenhoef : een vitale en zorgzame wijk in Kaatsheuvel.
Waalwijk : Casade Woondiensten, 2007. 24 p.

Kuyper, H. de en A. van der Kooij
Nia Domo in de steigers.
Tilburg : PON ; MOVISIE, 2007. 31 p. : bijl.

Kuyper, H. de, T. Rietveld en A. Wijnhoven
Op weg naar een multifunctionele accommodatie in Leende.
Tilburg ; Veldhoven : PON ; Laride Bouwmanagement bv, 2006. 48 p. : bijl., tabn.
(PON-publicaties ; 06-29)

Kwaliteiten voor de Toekomst, Voor en Door Duizel : integraal Ontwikkelingsplan
Duizel : met medew. van B. de Rooij, D. Wirtz, H. de Kuyper en K. Roelofsma.
Tilburg ; Eersel : Dienst Landelijk Gebied ; PON ; gemeente Eersel, 2007. 43 p. : foto's, krtn.

Leader + Peelregio : evaluatie en vooruitblik : samengest. door H. de Kuyper en Sj. Sluiters.
Horst : Plaatselijke Groep LEADER + Peelregio, 2007. 63 p. : foto's.

Long, K. du en S. Heerius
Wat beweegt uw gemeente? : Onderzoek naar het beweeggedrag en de sportbeoefening in de gemeenten Bladel, Rucphen, Someren, Veldhoven en Werkendam.
Tilburg : PON ; Sportservice Noord-Brabant, 2007. 43 p. : tabn., bijl., grafn.
(PON-publicaties ; 07-15)

Long, K. du, E. Stultjens en Sj. Cox
De Staat van de Gemeente : voorjaar 2007.
Tilburg : PON ; BMC ; Deloitte, 2007. 99 p. : grafn., tabn., bijl.
(PON-publicaties ; 07-20)

Smulders, M.
Methodiek mentorteams allochtone jongeren.
Tilburg : Palet, 2007.

Vaalburg, A.M.

De zorg gaat door! : Leerzame ontmoetingen : een lesbrief voor (leerling)-
helpenden en verzorgenden over samenwerking met mantelzorgers.

Tilburg : PON ; Sting, landelijke beroepsvereniging verzorging, 2007. 40 p. :
foto's.

(PON-publicaties ; 07-22)

Wat mensen zelf kunnen... : Oud en jong werken samen aan Brabant :

Adviesrapportage 2007 Brabants Kenniscentrum Ouderen : onder red. van
H. Maas, K. Nauta en J. Roebroek.

Tilburg : BKO, 2007. 54 p. : foto's, grafn.

Bijlage 4: Artikelen

Franken, P.
Meer ruimte voor de vkk.
In: Kernkracht ; Jrg. 4, nr. 2 (juni 2007), p. 3

Jong, T. de
Brabanders hebben genoeg van energie besparen.
In: Brabants Dagblad, 19 november 2007

Jong, T. de
Grijze wolk brengt geen onweer.
In: Brabants Dagblad, 27 april 2007

Jong, T. de
Jong is solidair met oud.
In: Brabants Dagblad, 27 april 2007

Jong, T. de
Weg met het Zwitserlevengevoel.
In: Brabants Dagblad, 27 april 2007

Kool, R.B. en R. Pepels
De juiste patiënt op de juiste plek.
In: Medisch Contact ; Jrg. 62, nr. 1 (5 januari 2007), p. 27-30

Kuyper, H. de en J. Janssen
Multiculti, nu ook op het Brabants platteland : massale komst Poolse arbeiders stelt bestuur voor dilemma's.
In: Brabants Dagblad, 26 april 2007

Snijders, P.
Poolse arbeiders verdienen betere opvang : Instituut PON bepleit plan voor sociale en culturele integratie : Interview met Hans de Kuyper over Jaarboek 2007.
In: Eindhovens Dagblad, 10 mei 2007

Bijlage 5: Lezingen en gespreksleiding

Presentatie Woon-Zorg-Service in de Wijk

Op 18 april 2007 hield het PON een presentatie/workshop over Woon-Zorg-Service in de Wijk (WZSW) in opdracht van het Aedes ActiZ Kenniscentrum Wonen-Zorg. Deze bijeenkomst vond plaats in Nieuwegein en was gericht op zorg- en welzijnsinstellingen, woningcorporaties en gemeenten.

Inleiding ZVKK

De Zeeuwse Vereniging Kleine Kernen (ZVKK) organiseerde op 24 april 2007 in Heinkenszand de conferentie DAAD-WERKELIJK-SAMEN. Het centrale thema was de samenwerking en communicatie tussen wijk- en dorpsraden en de gemeenten. Het PON hield een inleiding onder de titel *Succesvol samenwerken: wat is daarvoor nodig?*

Conferentie Update Zorgvragersbeleid

Tijdens de door de provincie Noord-Brabant georganiseerde conferentie Update Zorgvragersbeleid op 6 juni 2007 leidde het PON een workshop.

Lezing Fontys Hogeschool

Het PON verzorgde op 8 juni 2007 een lezing bij Fontys Sporthogeschool, opleiding Lifetime Movement Consultant, adviseurs in sport en bewegen. De lezing ging over de mogelijkheden die de Wmo bewegingsdeskundigen biedt voor senioren.

Debat BrabantBalie

Op 20 juni 2007 verzorgde het PON een inleiding tijdens het debat van BrabantBalie over Niet Aangeboren Hersenletsel. Ook hadden we zitting in het forum.

Presentatie Woon-Zorg-Service in de Wijk

Op 1 oktober 2007 is op verzoek van de gemeente Helmond een presentatie gehouden over Woon-Zorg-Service in de Wijk. Bij die bijeenkomst waren diverse zorg- en welzijnsinstellingen, woningcorporaties, vrijwilligersorganisaties en het ROC aanwezig.

Inleiding Wooninc

Het PON verzorgde op 6 november 2007 een inleiding over leefbaarheid in wijken voor de Raad van Belanghebbenden van de Eindhovense woningcorporatie Wooninc.

Lezing gemeente Aalburg

Het PON hield op 21 november 2007 een lezing voor politieke partij ideaalburg te Aalburg over de relatie burger-overheid in het kader van de Wmo.

Lezing gemeente Sint-Oedenrode

De gemeente Sint-Oedenrode organiseerde op 24 november 2007 een mini-conferentie die als startschot diende voor een fusietraject tussen de Brede Welzijnsinstelling (BWI) en de Stichting Welzijn Ouderen (SWO) in Sint-Oedenrode. Het PON verzorgde een lezing met als thema *Welzijnswerk en de Wmo*. De aanwezigen: raadsleden, directieleden welzijnsinstellingen, project-leider en beleidsmedewerkers, hebben allen een exemplaar van de PON-publicatie *De maat van welzijn* ontvangen.

Bijlage 6: Bestuur en bureau

Samenstelling PON-bestuur per ultimo 2007

mevrouw A. Demmers-van der Geest	voorzitter
mevrouw dr. M. van den Heuvel-de Beer	secretaris
de heer drs. A. Weitenberg	penningmeester
de heer drs. A. Blaauwbroek	
de heer H. Crielaars	
de heer drs. J. Janssen	
de heer ir. R. Möhlmann	
de heer drs. U. Pekdemir MPA	
mevrouw M. de Wit-Greuter	

Samenstelling personeel per ultimo 2007

de heer mr. H. van Gestel	directeur a.i.
mevrouw H. Stulen	office manager
mevrouw M. Gori-van Dooremalen	directiesecretariaat
mevrouw F. van der Heijden	secretariaat/receptie
mevrouw G. de Rijck-Coolen	secretariaat/receptie
mevrouw W. van Vugt-Bettonville	receptie/secretariaat
mevrouw E. Hoedjes-Leermakers	receptie/secretariaat
mevrouw T. Zijlmans-Bakkers	huishoudelijke dienst
mevrouw F. Yüksel-van Roessel	informatievoorziening
de heer H. Schellekens	financieel-economische zaken
mevrouw M. Drubers-Sanders	financieel-economische zaken
mevrouw N. Michiels-van den Broek	financieel-economische zaken
mevrouw J. Jonkers	financieel-economische zaken
mevrouw M. Dupuis M.BA.	P&O-zaken a.i.
de heer drs. S. ten Thije	systeembeheer
mevrouw D. Vos-Verboord	public relations

Werkzaam binnen de diverse afdelingen:

mevrouw drs. M. Blanken
mevrouw drs. M. van Bommel
mevrouw drs. A. Bosch
de heer drs. J. Cox
de heer P. van Daal
de heer drs. E. Edelmann
mevrouw drs. A. Dorrestein
de heer P. Franken
de heer ir. G. Geerken
mevrouw J. den Hartog-Graveland M.Sc.
de heer drs. M. Knegtel
de heer E. Kooger
de heer ir. J. de Kuyper
mevrouw drs. A. Leenders
mevrouw drs. K. du Long
mevrouw ir. J. Luijten
mevrouw H. Maas-Vorstenbosch
mevrouw dr. C. Mes
de heer drs. C. Nauta
mevrouw drs. C. Pepels
mevrouw drs. G. Rietveld
mevrouw M. Rijkers M.Sc.
mevrouw ir. J. Smets
mevrouw drs. M. Smulders
mevrouw drs. E. Stultjens
mevrouw drs. M. Swinkels
de heer drs. A. van de Wakker
mevrouw drs. J. Westerlaken
mevrouw drs. M. van Wezel
de heer drs. J. Wielders

In de loop van het verslagjaar waren voorts werkzaam binnen de diverse afdelingen:

de heer dr. M. Bekkers
de heer drs. R. Esser
de heer dr. E. Verkaar
de heer A. Vlems
mevrouw A. van de Wouw-Willemen

Bijlage 7: Overzicht van afkortingen

BKO	Brabants Kenniscentrum Ouderen
BOM	Brabantse Ontwikkelings Maatschappij
BRIZ	Brabantse Raad voor de Informele Zorg
BTEH	Blijvend Thuis in Eigen Huis
CVA	Centrum voor Amateurkunst
CMV	Culturele en Maatschappelijke Vorming
DLG	Dienst Landelijk Gebied
DOP	Dorpsontwikkelingsplan
EU	Europese Unie
FEW	Funding Enterprising Women
GBA	Gemeentelijke Basis Administratie
GGD	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst
ggz	geestelijke gezondheidszorg
GSB	Grotestedenbeleid
hbo	hoger beroepsonderwijs
IAB	Innovatieve Acties Brabant
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
KVO	Katholieke Vrouwen Organisatie
LNV	Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
MTO	Medewerkers Tevredenheidsonderzoek
NWRO	nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening
O & S	Onderzoek & Statistiek
PRVMZ	Provinciale Raad voor de Volksgezondheid en Maatschappelijke Zorg
ROH	Ruimtelijke Ontwikkeling & Handhaving
RPCP	Regionaal Patiënten en Consumenten Platform
SHOB	Samenwerkende Hersenletsel Organisaties Brabant
SRE	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
SVU	Stichting Volkshuisvesting Uden
SWO	Stichting Welzijn Ouderen
TRILL	Transformatie naar een Resultaatgerichte Informatievoorziening Lokaal en Landelijk
UvT	Universiteit van Tilburg
VBG	Vereniging van Brabantse Gemeenten
VGS	Vereniging van Gemeentesecretarissen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VSO	Vereniging voor Statistiek en Onderzoek
VWS	Volksgesondheid, Welzijn en Sport
Wmo	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WVG	Wet Voorzieningen Gehandicapten
WZSW	Woon-Zorg-Service in de Wijk
ZVOM	Zorg Voor Ouderen Maasland